

בית המשפט המחוזי בירושלים בפני כב' השופט משה דרורי

11 ספטמבר 2011

ת"א 45359-05-11

חיים לוי סוכנות רכב ומוסך אזורי ירושלים (1998) בע"מ נ' קרסו מוטורס

המבקשת **חיים לוי סוכנות רכב ומוסך אזורי ירושלים (1998)**

בע"מ

ע"י ב"כ עו"ד אינגריד הר אבן

נגד

קרסו מוטורס (2007) בע"מ

המשיבה

ע"י ב"כ עו"ד חיים צדוק ושות'

ספרות:

מיכאל ויגודה **שכירות ושאלה** (חוק לישראל, 1998)

חקיקה שאוזכרה:

חוק-יסוד: כבוד האדם וחירותו: סע' 3

חוק השכירות והשאלה, תשל"א-1971: סע' 19, 19 (א)

חוק החוזים (תרופות בשל הפרת חוזה), תשל"א-1970: סע' 3(2)

חוק הפרוצידורה האזרחי העותמני מיום 2 רג"ב 1296 (21.6.1879): סע' 80

חוק בתי המשפט [נוסח משולב], תשמ"ד-1984: סע' 79

חוק החוזים (חלק כללי), תשל"ג-1973: סע' 5, 6

מיני-רציו:

* בית משפט מחוזי דחה בקשה למתן צו מניעה זמני אשר ימנע מהמשיבה לממש את הפסקת יחסי הזכיינות בין הצדדים בקובעו, כי זכות ההפצה הבלעדית אינה זכות קניינית, היא אינה כובלת את כולי עלמא, ואין פירושה כי המפיץ הבלעדי יכול למנוע מכוחה צדדים שלישיים מלהפיץ את המוצר בתחום בו הוענקה לו הבלעדיות.

* דיון אזרחי – סעדים זמניים – צו-מניעה זמני

* דיון אזרחי – סעדים זמניים – שיקול-דעת בית המשפט

* דיון אזרחי – סעדים זמניים – אי הענקתם

* חוזים – חוזה הפצה – משמעו

* חוזים – חוזה הפצה – ביטולו

* חוזים – ביטול החוזה – הודעת ביטול

* חוזים – תוכן החוזה – תקופת החוזה

החלטה בבקשה למתן צו מניעה זמני אשר ימנע מהמשיבה לבצע כל פעולה או להימנע מכל פעולה לביצוע המימוש בפועל של הפסקת יחסי הזכיינות בין הצדדים.

בית המשפט המחוזי בירושלים, כב' השופט משה דרורי, דחה את הבקשה, בכפוף לתנאי בודד, בקובעו כדלקמן:

בית המשפט העליון פסק, כי זכות ההפצה הבלעדית היא זכות חוזית, ועיגונה הוא בחוזה ההפצה שבין היצרן למפיץ. זכות ההפצה הבלעדית אינה זכות קניינית. היא אינה כובלת את כולי עלמא. אין פירושה כי המפיץ הבלעדי יכול למנוע מכוחה צדדים שלישיים מלהפיץ את המוצר בתחום בו הוענקה לו הבלעדיות. כל כוחה הוא ביחסים שבין היצרן לבין המפיץ, בעל זכות הבלעדיות. בהתאם לכך, במקרה דנן, קובע בית המשפט, למבקשת אין כל זכות קניין שהיא.

המעניק של זכות ההפצה, דהיינו: המשיבה (שזכותה עצמה היא מכוח הסכם בינה לבין רנו), היא בעלת זכות הקניין להחליט כיצד יימכרו רכבי רנו בישראל, והאם על ידי סוכנים מסוג זה או מסוג אחר, האם הפצה בלעדית או אחרת, מהם הגבולות הטריטוריאליים של כל מפיץ וכיצד תקבע המשיבה את יחסייה עם כל מפיץ ומפיץ ועם כל סוכן וסוכן, והכל לפי שיקול דעתה.

ההגנה על זכות הקניין בסעיף 3 [לחוק יסוד: כבוד האדם וחירותו](#) ("אין פוגעים בקניינו של אדם"), כוללת לא רק את המונח "קניין" על פי דיני הקניין, דהיינו: נדל"ן או מיטלטלין, אלא גם זכויות אובליגטוריות חוזיות.

לפיכך, זכותה החוזית של המשיבה מכוח ההסכם עם רנו, המקנה לה זכות הפצה בלעדית בישראל, כוללת את זכותה הקניינית לעשות בהפצה זו, כטוב בעיניה, וזה קניינה.

המשיבה העניקה למבקשת, מתוך כלל זכויותיה החוזיות להפצת רנו בישראל, את זכות ההפצה הבלעדית בירושלים. במקרה זה, בתקופת החוזה, זכות הקניין למימוש החוזה נתונה למבקשת, אך בתום תקופת החוזה, חוזרות מלוא זכויות הקניין בהפצת רנו בכל מדינת ישראל, כולל ירושלים, לידי המשיבה. הלכה היא, כי גם חוזה לתקופה בלתי קצובה, בדרך כלל אינו חוזה נצחי וכל צד רשאי לבטלו. אם כך הוא הדין כאשר בהסכם אין תקופה קצובה, לא כל שכן שהדברים חלים במקרה שבו יש תקופה קצובה. ולעניין החוזה דנן, קובע בית המשפט, בקל וחומר, אם חוזה ללא הגבלת זמן, לא מוארך אוטומטית, אלא רשאי כל צד לבטלו, לא כל שכן, שכך יש לנהוג כאשר מדובר בחוזה ל-10 שנים.

סעיף 19 [לחוק השכירות והשאלה](#) קובע, כי אם לא הוסכם על תקופת השכירות, או שהצדדים המשיכו לקיימה לאחר תום התקופה שהוסכם עליה בלי לקבוע תקופה חדשה, רשאי כל צד לסיים את השכירות על ידי מתן הודעה לצד השני; ניתנה הודעה כאמור בסעיף קטן (א), תסתיים השכירות – כשנקבעו דמי השכירות בסכום מסויים לתקופות קצובות – בתום התקופה המתחילה בסמוך לאחר מתן ההודעה, או כעבור שלושה חדשים לאחר מתן ההודעה, הכל לפי המועד הקצר יותר; בכל מקרה אחר – במועד שנקבע לכך בהודעה, ואם מועד זה היה בלתי סביר – תוך זמן סביר לאחר מתן ההודעה.

במקרה שלפנינו, מאחר והמירב שניתן לומר הוא כי הצדדים המשיכו לקיים את הקשר החוזי ביניהן, לאחר התקופה שהוסכם עליה בלי לקבוע תקופה חדשה, כלשון החלופה השנייה בסעיף 19(א) לחוק הנ"ל, כי אז יש להחיל עליהן – בדרך ההיקש, את ההוראה המשפטית, לפיה רשאי כל צד לסיים את השכירות על ידי מתן הודעה לצד השני, כלשון הסיפא של ס"ק (א) הנ"ל.

החלטה

א. כללי

1. בפניי "בקשה דחופה" שהוגשה לבית משפט זה, ביום 25.5.11, למתן צו מניעה זמני, שבו המבקשת עותרת לכך שיינתן צו מניעה זמני המונע מן המשיבה לבצע כל פעולה או להימנע מכל פעולה לצורך ביצוע המימוש בפועל של הפסקת יחסי הזכיינות בין הצדדים, אשר מיועדים להיפסק על פי הודעת המשיבה למבקשת (מיום 2.3.11) ביום 2.9.11.
- תקופה זו, הוארכה עד ליום 2.10.11 (ראה: הודעת הצדדים כמצוטט בפיסקה 91 להלן; סעיף 11 סיפא לטיעון משלים מטעם המשיבה, מיום 18.8.11; תגובת המשיבה מיום 7.9.11, כמצוטט להלן, בפיסקה 136).
2. אתאר בפרק הבא, בתמצית, את הצדדים ואת הקשרים המשפטיים שביניהם, על פי שני חוזים, האחד משנת 1999 והשני משנת 2010.
3. בפרק שלאחר מכן, אציג את הודעות הסיום ששלחה המשיבה למבקשת, ואשר מתייחסות אל שתי ההתקשרויות הנ"ל שבין המשיבה ובין המבקשת.
4. בפרק העוקב, יובאו תמצית טענות המבקשת, בבקשה שבכתב, שהוגשה לבית המשפט, בתיק זה.
5. לאחר מכן, בפרק הבא, אביא את תמצית טענות המשיבה, כפי שהוגשו, בתשובתה שבכתב, ביום 15.6.11.
6. תגובת המבקשת לטענות המשיבה, שהוגשה ביום 22.6.11, תובא בפרק שלאחר מכן.
7. אתאר, בתמצית, את הדיון שהיה בפניי, במעמד הצדדים ביום 26.6.11, ואת הסכמתם לנהל משא ומתן, והדיווח, כי המשא ומתן לא עלה יפה.

8. סיכומיהם של הצדדים בכתב, ביחס להיבטים משפטיים, שהוגשו לבית המשפט בחודש אוגוסט 2011, לאחר תום המשא ומתן, יובאו בפרקים שלאחר מכן, כולל הדברים שנכתבו לאחר הסיכומים, והבקשה והתגובה שהוגשו בראשית ספטמבר 2011.

9. בחלק הדיון, אתייחס לטענות הצדדים, אנתח אותן, ואכריע בהן.

ב. הצדדים והרקע

10. המשיבה (להלן גם – "קרסו"), הינה חברה העוסקת, בין היתר, ביבוא, הפצה ומכירה של כלי רכב מחו"ל, וביניהם: רכבים מסוג "רנו" ו"ניסאן".

11. המשיבה, הינה חברה בשליטת בני משפחת קרסו. היא החלה את פעילותה עוד בשנות ה-30 של המאה ה-20. בשנים האחרונות, עוברת המשיבה רה-ארגון. יש לציין, כי המשיבה נמצאת בהליכי הנפקה לבורסה.

12. במסגרת עיסוקה, מפעילה קרסו, על פי האמור בתשובתה שבכתב (סעיף 19, עמ' 6), 32 אולמות תצוגה, מתוכם 15 אולמות בניהול קרסו עצמה, והיתרה על ידי סוכנים עצמאיים ו-33 מוסכים מורשים, מהם 4 מורשים בניהול קרסו עצמה.

13. המבקשת (להלן גם – "לוי"), כפי שפרטה בבקשותיה, הינה חברה משפחתית, שבה 3 דורות של בני משפחה, העוסקים בשני סוגי פעילות משולבים: סוכנות למכירה ושיווק של רכבי רנו וניסאן במרחבי ירושלים; ומוסך מורשה, שהוא מרכז שירות לתיקוני רכבים מסוג "רנו" ו"ניסאן".

14. לוי פועלת מתוך מבנה בשטח של כ-2,500 מ"ר, ברח' הרכבים 15, תלפיות, ירושלים, כאשר השטח הוא בבעלות האחים לוי.

15. לוי מעסיקה 60 עובדים, ובמסגרת פעילותה יש לה את המחלקות הבאות: תצוגה ומכירות; דיאגנוסטיקה; מכונאות כללית; חשמלאות רכב ומיזוג;

- פחות וצבעות רכב; מחסן מרכזי ומחלקת חלפים; איבזור; מימון וביטוח הכולל גם טרייד אין; שירות לקוחות ותמיכה.
16. ההסכם האחרון שנחתם בין הצדדים, הוא מחודש דצמבר 1999 (היום בחודש לא מצויין), שבו המשיבה מתוארת כ"חברה", ולוי מתואר כ"משווק" (להלן – "הסכם 99").
17. סעיף 4 להסכם 99, קובע כדלקמן:

"תוקף הרשאה למכירת מכוניות על פי הסכם זה הינו לתקופה של 10 שנים החל מיום 1.1.2000 ועד ליום 31.12.2009, בכפוף לכך כי החברה תמשיך ותשווק את מכוניות "רנו" בישראל וכי ההסכם בינה לבין חברת "רנו" ימשך לכל אורך תקופתו של הסכם זה".

18. בהקשר זה, ראוי לציין, כי בסעיף 6 להסכם 99, נאמר כי ההרשאה למשווק **"אינה מהווה זכות קניינית והמשווק אינו רשאי להעבירה או להמחיתה לאחר, או לקבל פיצוי כלשהו או תמורה כלשהי עם סיומו של הסכם השיווק, בסיומו של הסכם זה".**
19. בהמשך, נחתם בין הצדדים הסכם אחר, שהוא הסכם הרשאה למרכז שירות מוסמך לתקופה קצובה של שנתיים, החל מיום 1.1.10 עד 31.12.11 (להלן – "החוזה השני").

ג. הודעת סיום ההתקשרות

20. בעקבות מחלוקות בין הצדדים, שלחה קרסו, באמצעות עו"ד אילן שביט-שטריקס, השותף הבכיר במשרד עו"ד חיים צדוק, לב"כ לוי דאז, מכתב, מיום 2.3.11, שהוא – **"הודעה על סיום הרשאת 'חיים לוי' לשמש סוכן למכירת רכבים ברשת קרסו"** (כותרת נספח 1 לבקשה; להלן – "המכתב").

21. במכתב זה, במסגרת הרקע, מציין עו"ד שביט כי "מערכת היחסים המסחריים בין מרשתנו לבין מרשתך התדרדרה לשפל חסר תקדים ומצויה במשבר אמון חמור" (סעיף 1 למכתב), וזאת עקב "התנהלות חריגה של מרשתך (לרבות אי סדרים חמורים, בלשון המעטה), כמו גם עקב אי הפנמת מרשתך את מהות תפקידה כסוכן הכפוף למדיניות היבואן" (סעיף 2 למכתב).
22. קרסו טוענת במכתב, כי "חריגות מרשתך מרמת הנאמנות, המסירות, השירות ואמות המידה הנהוגה ברשת הסוכנים של קרסו", הן אלה אשר "גורמות לפגיעה בלקוחות קרסו, במוניטין שלה ומסבים לה נזקים כבדים" (סעיף 3 רישא למכתב).
23. לטענת עו"ד שביט, "הזדמנויות שהוענקו למרשתך [לוי] לתיקון המעוות, בכל הנוגע ברמת השירות ואמות המידה, לא זכו אצלה לאוזן קשבת, חרף הבטחותיה לעשות כן" (סעיף 3 סיפא למכתב).
24. הסכם 99 הסתיים, לפי הבנת עו"ד שביט, ב"כ המשיבה, עוד ביום 31.12.99. לאחר מועד זה, השקיעה קרסו מאמץ רב לשמור את מעמד לוי כסוכן ברשת קרסו, בהתאם להסדר המקובל והנהוג לכלל סוכני רשת קרסו. אך, לוי לא חתמה על הסכם חדש. בעקבות זאת, הודיע עו"ד שביט, באותו המכתב לעורך דינו של לוי, כדלקמן (סעיף 6 למכתב):

"נוכח התנהלות מרשתך, מודיעה בזאת מרשתנו כי ביום שישי ה-02 בספטמבר 2011 מתבטלת הרשאת מרשתך למכור ולשווק מכוניות אותן מייבאת קרסו (להלן: 'מועד סיום ההרשאה'). תקופה זו של 6 חודשים ניתנת למרשתך לצורך היערכות והתארגנות ולפנים משורת הדין. ודוק, המדובר בביטול ההרשאה לשמש סוכן ברשת קרסו, שכן הבלעדיות שהוקנתה למרשתך באזור ירושלים פגה עוד ביום 31.12.2009".

25. עו"ד שביט, מציין כי קרסו עשתה את מירב המאמצים למנוע את סיום ההתקשרות. אך, מאחר ומאמצים אלה לא צלחו, "ויחסי האמון התדרדרו לנקודת שפל בבחינת אל-חזור, לא הותירה מרשתך ביד קרסו כל ברירה, אלא לסיים את ההתקשרות בהודעה זו. ויודגש, נקעה נפשה של מרשתנו מהתנהלותה הנפסדת של מרשתך, כאשר אירועי הימים האחרונים, ובמיוחד פגישת הצדדים ביום 23.2.11 ומכתב מטעם מרשתך לאחריו, רק חיזקו את מרשתנו בדעתה" (סעיף 7 סיפא למכתב).

26. ואלו הדרישות של קרסו מלוי, כמפורט בסעיף 8 למכתב הנ"ל:

8.1" החל ממועד סיום ההרשאה, מרשתך נדרשת

להימנע מלעשות שימוש כלשהו בשם קרסו ו/או בשם רנו ו/או בשם ניסאן, ובכל סמל, לוגו, סימן מסחר, סימן שירות, ו/או כל סימן הקשור לקרסו, או ליצרני כלי הרכב שקרסו מייבאת, לרבות בפרסומים, במודעות, בנייר מכתבים, בכתב ו/או בעל פה ובכל דרך וצורה שהיא וכן מרשתך נדרשת לחדול מכל מעשה שעשוי להשתמע ממנו במישרין או בעקיפין כי הנכם קשורים ו/או מזוהים עם קרסו ו/או יצרני כלי הרכב שקרסו מייבאת.

8.2 עם מועד סיום ההרשאה מרשתך נדרשת להשיב

את כל השלטים הנושאים את סימני המסחר של קרסו ושל יצרני כלי הרכב שהיא מייבאת, וכן כל ציוד, מכשור וספרות וכיוצא באלה, בהתאם לדרישת קרסו".

27. מספר ימים לאחר המכתב הראשון (מיום 12.3.11), במכתב נוסף, מיום 8.3.11, הודיעה קרסו ללוי, ושוב במכתב בחתימת עו"ד אילן שביט (להלן – "המכתב השני"), על סיום הרשאתה של לוי לשמש מרכז שירות מוסמך, על פי החוזה השני.

במכתב השני, מסבירה קרסו כי לוי אינה מקיימת את נוהלי קרסו לעניין מתן השירותים, איננה משלימה עם מהפיכת השירות שהנהיגה קרסו, ואינה עומדת באמות המידה של קרסו. לכן, "רמת השירות המסופקת על ידי מרשתך הינה ירודה ולא תוקנה, חרף התראות רבות שקיבלה" (סעיף 6 רישא למכתב השני).

28. עו"ד שביט הודיע, באותו מכתב, כי בשל הפרות ההסכם והנימוקים דלעיל, ולא כל שכן עקב משקלם המצטבר, מודיעה קרסו ללוי על ביטול ההסכם, ובכלל זאת על ביטול ההרשאה לשמש כמוסך מורשה ברשת קרסו (סעיף 15 רישא למכתב השני).

29. על פי סעיף 15 סיפא למכתב השני, המועד לכניסתו לתוקף של ביטול ההסכם הוא 2.9.11 (שהוא המועד שבו תכנס לתוקף הודעת הביטול של חוזה 99; ראה: פסקה 24 סיפא לעיל).

30. גם במכתב השני, כמו במכתב הראשון, הודיעה קרסו ללוי על איסור השימוש בשם קרסו, רנו וניסאן (בדומה לנוסח של סעיף 8 למכתב הראשון, כפי שצוטט לעיל בפסקה 26).

ד. הבקשה בכתב מיום 25.5.11

31. ביום 25.5.11, הגישה לוי בקשה דחופה לצו מניעה זמני, שהעתירות בו הינן אלה (הפתיח של הבקשה, המשתרעת כולה על פני 100 עמודים, בתוספת נספחים רבים):

"(א) המונע מקרסו ביצוע כל פעולה או הימנעות מפעולה לצורך ביצוע ומימוש בפועל של הפסקת יחסי הזכיינות לפי הודעה חד צדדית של קרסו מיום 02.03.2011 על 'סיום הרשאה' ביחס לסוכנות למכירת רכב חדש [המכתב] מיום [?] של הודעה מקבילה מיום 08.03.2011 [המכתב השני] ביחס למוסך, לפיהן ההתקשרות תפוג ביום 02.09.2011;

- (ב) המונע מקרסו לבצע כל שינוי ו/או דיספוזיציה ו/או פיזית ו/או לוגיסטית ו/או אחרת לעומת המצב ששרר ערב ההודעות (קרי ההתקשרויות בסוכנות ובמוסך בתוקף, והסוכנות הינה בלעדית לפי חוזה וההתקשרות) ובכלל זה פעולות לצורך פתיחת סוכנות מכירת רכב ו/או מוסך אחר/ים למותגי רנו וניסאן במרחב ירושלים, ובכלל זה גם שינוי התנאים ו/או נוהלי ההתקשרות השוטפים בין הצדדים;
- (ג) האוסר על קרסו לבצע כל שימוש לצרכיה בכל מידע הקיים אצלה אודות לקוחות חיים לוי ורכביהם כולל לקוחות יד שניה, ולרבות: היסטוריית טיפולים; כתובות וכתובות מיילים של הלקוחות; איסור ביצוע דיוור ישיר ללקוחות חיים לוי".

32. בחלק הראשון של הבקשה, מדגישה לוי, כי "והיה ולא ינתן הצו ובדחיפות, ייעשה המצב בלתי הפיך וייגרם נזק לאו בר תיקון – עד כדי חיסול טוטלי ופגיעת מקור פרנסה והעתיד של 60 משפחות, עוד הרבה לפני 2.9.11" (הכותרת וההדגשה, שבעמ' 2 לבקשה).

33. בהמשך, מציינת ב"כ המבקשת, עו"ד אינגריד הר אבן, כי, מצד אחד, יש דחיפות רבה במתן הצו, ואי קבלתו יגרום נזק ללוי, אשר עדיין מכבדת את ההתקשרות עם קרסו (עמ' 9 לבקשה), בעוד קרסו יוצרת קשר עם גורם אחר, לפתיחת מרכז משלה ברח' האומן, בתלפיות, ירושלים, ממש בסמוך למתחם של לוי (עמ' 6 לבקשה).

בכל מקרה, לטענת המבקשת, אין דחיפות בניתוק יחסי הצדדים – קרסו ולוי – הנמשכים 44 שנים (עמ' 9 ו-10 לבקשה).

34. מאחר ולדעת המבקשת, על פי חוות דעת שצורפה, המוניטין שלה ערכו 51 מיליון ₪, והנזק שעתיד להיגרם לה הוא כ-17 מיליון ₪, יש מקום לתת את צו המניעה.

35. המבקשת ערה לכך, ומציינת זאת במפורש, כי קרסו מבקשת לגייס מהציבור כספים לקראת ההנפקה בבורסה. לדעת המבקשת, מדובר בתשקיף, שמהווה ראייה לשווי הכספי של לוי עבור קרסו; שכן, על פי הנתונים של התשקיף, קרסו שילמה לסוכנים 10 מיליון ₪ בשנת 2010, מתוך זה ללוי כשני מיליון ₪; מכאן, ברור מאליו, לשיטת המבקשת, מהו נתח השוק של לוי, שהביא רווחים נאים לקרסו (עמ' 14-15 לבקשה).
36. לדברי ב"כ המבקשת, עו"ד אינגריד הר אבן, הפניה לערכאות, נובעת מהעדר ברירה אחרת, לאחר שכל הניסיונות להידברות נכשלו (עמ' 15-16 לבקשה).
37. לאחר דברים כללים אלה, מופיע פירוט הטענות של המבקשת, לאורך רובם של אותם 100 עמודים של הבקשה. הפרטים רבים ביותר, ולא ראיתי מקום להתייחס לכולם, במסגרת בקשה זו.
38. לאחר תיאור מפורט של פועלה של לוי, עובדיה ומנהליה, ותרומתם לקרסו, מתפלת המבקשת כיצד ניתן להצדיק שימת קץ ליחסים ארוכי שנים ומניבים כאלה (סעיף 69, עמ' 40 לבקשה), וזאת, לאחר 44 שנות התקשרות.
39. ככל שמדובר בחוזה 99, פרשנות המבקשת היא כי מדובר בנוהג, התנהלות, מחוייבות והצהרות, שמהם מסיקה המבקשת כי אין ולא הייתה כוונה להפסיק את החוזה בתום 10 שנים, אלא הכוונה הייתה לתת בלעדיות ללוי (עמ' 41 ואילך). המבקשת גם מתבססת על תצהיר של עו"ד, שניסח את הסכם 99, וממנו היא מסיקה כי תקופת 10 השנים אינה מתוחמת ומדויקת, והכוונה היא כי החוזה יהיה ללא הגבלת זמן.
40. לטענת המבקשת, החלטת קרסו על שינוי מבנה פנימי או נהלים אחרים, נועדו, בין היתר, לפגוע בלוי, כאשר לאורך עמודים רבים (עמ' 50 ואילך), מתארת המבקשת כאילו מדובר בשלבים. בשלב הראשון, "במסע הנישול" (מילים שנוקטת המבקשת בראש עמ' 50 לבקשה), מדובר בכך: "שינוי במדיניות קרסו עם המעבר מחברה משפחתית לחברה ב'הנזלה', פגיעות וגזירות

- כלכליות, החלשת הסוכנויות הפרטיות וחיים לוי בכללן" (הכותרת בראש עמ' 50).
41. גם לאחר שחלה הטבה משמעותית במכירות בשנת 2010 (סעיף 115, עמ' 53 לבקשה), המשיכה קרסו באותו קו, כאשר בשלב השני של "מסע הנישול", האמור, דרשה קרסו מלוי לחתום על חוזה בלתי הוגן ובלתי סביר, שיש בו הרעת תנאים, קיפוח, וויתור על זכויות השוות עשרות מיליוני ₪ (עמ' 57 ואילך).
42. השלב השלישי, לפי תיאור המבקשת, כלל משא ומתן, שלא בתום לב, לכניסה לשותפות, ולאחר מכן לרכישת כל הפעילות של לוי (עמ' 61 ואילך). במסגרת פרק זה, יש תיאור מפורט של התכתבות ומשא ומתן, שלא כאן המקום לפרט (עמ' 61-67). בחודשים פברואר-מרץ 2011, לגירסת המבקשת, לוי מנסה להגיע לפתרון בהידברות, אך, לדברי המבקשת, קרסו הכריזה כי אינה מוכנה לדבר עם לוי.
43. הבקשה אינה עוצרת בכך. לדברי המבקשת, השלב הרביעי של אותו "מסע נישול" (שוב, זה המונח שבו נוקטת המבקשת), מעלה קרסו, לטענת לוי, הפרות פיקטיביות של חוזה 99 על ידי לוי, בפעם הראשונה, שפרטיהן מופיעים בעמ' 72 ואילך. לוי טוענת, כנגד זאת, כי דווקא קרסו היא זו שמפרה את ההתחייבויות הכספיות של קרסו, כלפי לוי (עמ' 74, סעיף 209).
44. לוי טוענת, כי לא רק שלא הפרה את ההסכם, אלא מוסיפה ואומרת, כי הפרה אינה יכולה להוות עילת ביטול, אלא על פי חוזה 99, אשר מחייב מתן התראה והזדמנות לתקן את ההפרה (עמ' 75 ואילך). לוי טוענת, בהקשר זה, כי היא, כלשון הבקשה, "נענתה – וממשיכה גם עתה – לכל דרישות קרסו, גם בתחום הכספי, לרבות השקעות מטורפות, ללא תנובה בצידן" (הכותרת של סעיף 223, עמ' 79 לבקשה).
45. לוי טוענת, שלא רק שלא הפרה את ההסכם; נהפוך הוא, לטענת לוי, שביעות הרצון של הלקוחות מלוי, היא מהגבוהות ברשת קרסו (ראה הפרטים בעמ' 85-88 לבקשה).

46. לפיכך, טענת לוי היא, כי הביטול סותר את החוזה. בכל מקרה, לטענת לוי, הודעה מוקדמת סבירה בנסיבות תיק זה, היא 44 חודשים, חודש לכל שנת זכיינות (עמ' 91 ואילך). לעניין זה, מתבססת לוי על אסמכתאות של בית משפט השלום בראשון לציון ובתי המשפט המחוזיים בתל אביב ובירושלים (עמ' 92-93 לבקשה).

47. במסגרת הטענות המשפטיות, שבסיום הבקשה, נטען, על ידי לוי, כי ראוי וצודק לתת צו מניעה בנסיבות כאלה, כדי לשמור על המצב הקיים, עד לפסק הדין (עמ' 98-99 לבקשה). בהקשר זה, נטען על-ידי לוי, כי "ככל שמאזן הנוחות נוטה יותר לכיוונו של המבקש ומעמיד בסכנה ממשית את היכולת להחזיר את המצב לקדמותו, אם הסעד הזמני יסורב, ובסופו של ההליך העיקרי טענותיו של המבקש תתקבלנה, כך הדרישה להתקיימותו של התנאי הראשון בדבר סיכויי התביעה או קיומה של שאלה רצינית מתמתנת, וההיפך נכון" (סעיף 285, עמ' 99 לבקשה).

ה. תשובת המשיבה מיום 15.6.11

48. לדברי המשיבה, מן הבקשה עולה כי מדובר "במחלוקת תהומית בין הצדדים, על רקע העדר יכולתם להמשיך ולקיים מערכת יחסים המושתתת על אמון, נוכח אובדנו המוחלט של אמון זה, וכל זאת בגין התנערות עקבית של המבקשת ממחויבויות בסיסיות שלה כלפי המשיבה, ובפרט של חובות הנאמנות שלה" (סעיף 1, עמ' 2 לתשובה, כפי שנכתבה על ידי עורכי הדין אילן שביט ושגיא פרדו).

49. מאחר ונוצר מצב שבו הסוכן (לוי) חדל ליהנות מאמונו של היבואן (קרסו), שהוא גם בעל הרכוש, וקניינו של היבואן נמצא בידי הסוכן, אין זה סביר כי יינתן צו מניעה זמני, שיאפשר המשך יחסים כאלה; במיוחד, כאשר "גם לשיטת המבקשת עצמה, נהיר כי יחסי הצדדים עלו על שרטון ואינם ניתנים לשיקום" (סעיף 5 רישא לתשובה).

50. העדר הזכאות של המבקשת לקבלת צו המניעה נובעת לא רק מכך שאין הוא מעשי, ואין מקום לתיתו כאשר אין בין הצדדים יחסי אמון, אלא שאין כל בסיס משפטי לטענות המבקשת, שכן החוזה בין הצדדים הסתיים ביום 31.12.2009, ואין ללוי כל זכות בדין להמשך הקשר עם קרסו.
51. מעבר לכך, טוענת קרסו להפרות יסודיות מובהקות ונמשכות בחיובי לוי כלפי קרסו, "היורדים לשורש מערכת היחסים בלב יחסי האמון המתחייבים ביניהם, ועל כן, בדין ביטלה המשיבה את ההרשאות שהקנתה למבקשת לשמש כמרכז מכירות ומרכז שירות ברשתה" (סעיף 9.6 לתשובה).
52. בנוסף לכך, העלתה המשיבה טענות אלה (עמ' 4-5 לבקשה): מאזן הנוחות נוטה במובהק לטובת אי מתן צו המניעה, לאחר שהמשיבה השקיעה למעלה מ-1.5 מיליון ₪ במקום החדש; הבקשה הוגשה בשיהוי ניכר; הבקשה הוגשה בחוסר ניקיון כפיים ובעיתוי מיוחד, שנועד "לבטל את ההנפקה של מניות המשיבה לציבור ולהסב לה נזקים כלכליים" (סעיף 9.10 לתשובה).
53. תשובת המשיבה, אף היא אינה קצרה (73 עמודים), ומכילה שפע של נתונים ופרטים, שאין כאן המקום להביאם.
54. לאחר סקירה על פעילותה ומדיניותה של קרסו (עמ' 6-8), מסבירים עורכי הדין שביט ופרדו את העקרונות המשפטיים במערכת יחסים של יבואן וסוכן או מוסך שירות, כאשר התזה המרכזית היא "כי ההרשאה מוגבלת בזמן ואינה לעולם ועד" (סעיף 32, עמ' 9 סיפא; ההדגשה במקור).
55. מאחר ומדובר במצב שבו הקניין, שהוא נשוא הסוכנות, נמצא בידי היבואן או המפיץ, יש צורך ביחסי אמון אישיים עם הסוכן. לכן, לא ניתן לאכוף המשך יחסים כאלה (עמ' 10 ואילך). בהקשר זה, מצטטת קרסו, ביטויים קשים שנכללו בבקשה על ידי לוי, כלפי קרסו, אשר, לדברי לוי, סבלה "מסכת ייסורים והשפלות", או "עגמת נפש, ביזוי, פגיעה בכבוד במהות במקורות ובפרנסה הינם בלתי נסבלים"; "מסע ההתעמרות וההשפלה, הגזילה והיסורים ב'אדיבות' קרסו"; בהתייחסות לקרסו, נאמר בבקשה, על ידי לוי, כי זו "דוגמא להתעללות שאין בצידה אלא זדון וחיפוש איך לגרום נזק"; או

"תהליך עוולתי רב שלבי להתשה והחלשה, גרם נזקים, סילוק והשתלטות על השוק".

56. ביטויים חריפים אף יותר של לוי כלפי קרסו, הם אלה: **"מהווה דוגמא לטקטיקה 'הרצחת וגם ירשת' של קרסו", או "במקביל סובלת מרכז שירותי לוי מהתנכלויות ממוקדות מצד קרסו".**

57. כאשר מתואר המשא ומתן בין הצדדים, על ידי המבקשת, נאמר כי משא והמתן נערך בחוסר תום לב של קרסו. המבקשת מייחסת לקרסו **"תעתוע, שינוי עמדות, המשא ומתן לא התקדם, קרסו אומרת דבר והיפוכו, קרסו עוברת לאסטרטגיה של איומים, קרסו מבצעת פעולות חד צדדיות"** (כל הציטוטים הנ"ל הם מדברי המבקשים, בבקשתה).

58. על רקע זה, מציבים ב"כ המשיבה את השאלה הבאה (סעיף 45, עמ' 13 לתשובה):

"נשאלת השאלה, האם סוכן ברשת קרסו, אשר טוען בריש גלי ללא שמץ של בושה, כי מדיניותה של קרסו מוטורס הינה מדיניות המתבססת על ניהול ציני, שמקיימת מסע נישול כנגדו, שמודדת אותו על בסיס סקרים פגומים ומכוונים להטלת קנסות, שמנהלת כנגדו מסכת התעללות וגזל, שמהפכת השירות שיזמה היא מוטעית ולכן מתנגד לה (ואף ממריץ גורמים אחרים ברשת קרסו כנגד קרסו מוטורס), שמדיניותה הינה מדיניות של גזל, ושל תהליך עוולתי רב שלבי להתשה ולהחלשה, ואשר מעלה כנגד תביעות כספיות בהיקפים משמעותיים ביותר, הוא סוכן שניתן לכפות על קרסו מוטורס להמשיך ולעבוד עמו?".

59. כנגד **"מסע הנישול"**, מבית מדרשה של ב"כ המבקשת, כפי שצוטט לעיל, עונה המשיבה בתיאור של אי סדרים חמורים, תוך שימוש בדוגמאות מפורטות, כולל שמות של אנשים וחוקרים, ביחס לאירועים רבים: תחילה, יש דוגמאות

- בתחום שימוש בלתי מורשה באובליגו (עמ' 18 ואילך). לאחר מכן, מובאות בבקשה, דוגמאות של שימוש לרעה בהנחות, שלוי הייתה זכאית להקנות ללקוחות של קרסו (עמ' 22 ואילך; לאורך 4 עמודים מופיעים מקרים פרטניים, כולל מספרי רכב וסכומים).
60. קרסו, לטענתה, הזמינה את לוי לשימוע, אך ללא הועיל (עמ' 26-27).
61. גם בתחום השירות, שבו, לדברי לוי בבקשתה, היא הצטיינה, מציגה המשיבה תמונת מצב הפוכה, המבוססת על דרישות היבואן ודו"ח של חברה בשם MIS (עמ' 27-33 לתשובה).
62. גם אמות המידה שנקבעו על ידי קרסו, בעצה אחת עם היצרנים, לא קויימו על ידי לוי (עמ' 33-34 לתשובת קרסו).
63. לטענת המשיבה, חוזה 99 הסתיים בסוף שנת 2009. "במסגרת הסכם 1999, המדבר בעד עצמו, נקבע באופן ברור ומפורש, כי קרסו מקנה ללוי הרשאה חוקית, מוגבלת בזמן, וכפופה לתנאים ברורים, לשמש כסוכן ברשת קרסו, אשר תסתיים עם תום ההסכם" (סעיף 201, עמ' 34 לתשובת קרסו).
64. לטענת קרסו, התנאים שנחתמו בין קרסו לבין לוי, בהסכם 99, אינם שונים מהסכמים אחרים שערכה קרסו עם מפיצים אחרים (סעיף 204, עמ' 35 לתשובת קרסו), ובכך היא עונה לטענת לוי, כאילו היה ההסכם עם לוי מיוחד בכך שקבע כי החוזה יהיה ללא הגבלת זמן.
65. קרסו, מתארת בפרק הבא של תשובתה (עמ' 36 ואילך) את המגעים שהיו בין הצדדים, קרסו ולוי, לחתימת הסכם חדש. בשלב זה של הדיון בבקשה לצו מניעה, אין, כמובן, הזמן והמקום לדון בכל פרטי המו"מ, כולל הצעת לוי לקרסו להפוך לשותפה ולרכוש את פעילותה (החל מסעיף 244, עמ' 49 ואילך לתשובת קרסו), ואף לא לכל הניואנסים הכלכליים במחלוקות שבין הצדדים בעניינים אלה.

66. מכל מקום, קרסו הגיעה להבנה, **"כי אינה יכולה להמשיך במערכת היחסים עם לוי ומבטלת את ההרשאות שהעניקה ללוי"** (לשון הכותרת לפני סעיף 265, עמ' 46 לתשובתה של קרסו). במסגרת זו נטען על ידי קרסו, כי לוי הילכה עליה אימים וניסתה להפעיל על קרסו לחץ פסול, וזאת כדי שקרסו תתרצה ותיענה לדרישותיה של לוי, שהן מופרכות בעיני קרסו (סעיף 268, עמ' 48 לתשובת קרסו).
67. מערכת זו של יחסים, היא שהביאה את קרסו להחלטתה לביטול ההרשאות עם לוי, כמפורט במכתב הראשון שנשלח על ידי עו"ד שביט, ב"כ קרסו, ללוי (ראה סעיף 271, עמ' 48-49 לתשובת קרסו; תמצית המכתב וציטוט קטעים ממנו, הובא לעיל, בפרק ג, פיסקאות 20-26).
68. הפרות ההסכם של לוי, ביחס לחוזה השני, הביאו, לטענת קרסו, להחלטתה על הודעת ביטולו של החוזה השני, כמפורט במכתב השני (סעיף 273, עמ' 49-50 לתשובת קרסו; תמציתו הובאה לעיל, בפיסקאות 27-30).
69. לאחר הודעות הביטול הללו, כרתה קרסו הסכם שכירות עם חברה אחרת (אוטוויק מרכזי בע"מ), לצורך שכירות נכס ברח' האומן, בירושלים, שבו יהיה אולם תצוגה, ומרכז מכירה לרכב מסוג רנו, ובסך הכל השקיעה קרסו, לדבריה, כ-1.5 מיליון ₪, לצורך החוזה האמור וכן למציאת נכס להפעלת מרכז למכירת מכוניות ניסאן (סעיפים 276-282, עמ' 50-51 לתשובת קרסו).
70. קרסו מציינת כי בנסיבות אלה, הגשת התביעה והבקשה לצו מניעה לוקה בשיהוי מהותי ונועדה לפגוע בקרסו, **"בדיוק במועד בו יצאה קרסו בהנפקה בבורסה לניירות ערך בתל אביב"** (סעיף 283 לתשובה של קרסו, אשר מזכיר את סעיפים 14-15 לבקשה).
71. אשר להיבטים המשפטיים, תמצית טענות קרסו הן אלה:
א. למבקשת אין עילת תביעה, בהעדר הסכם הפצה בתוקף. על כן, אין כל מניעה מבחינת קרסו לבטל את ההרשאות שנתנה ללוי (סעיפים 286-287, עמ' 51-52 לתשובת קרסו).

- ב. תוקף ההסכם של שנת 1999 ל-10 שנים אינו מקרי או סתמי (כטענת המבקשת), אלא הוא פרי מו"מ עם המבקשת, שדרשה, במסגרת החלפת הטיוטות, כי תוקף החוזה יהיה ל-15 שנה, וקרסו עמדה על דרישתה, כי התקופה תהיה 10 שנים בלבד (סעיפים 289-295, עמ' 52-53 לתשובת קרסו).
- ג. מאחר ולא נחתם הסכם חדש בין קרסו לבין לוי, אין לומר כי החוזה ביניהם הוארך, עקב התנהגות, אוטומטית. לכן, זכאית קרסו להודיע ללוי על ביטול ההרשאה, ללא צורך בהנמקה (סעיפים 296-299, עמ' 53 לתשובת קרסו, וכן סעיף 301, עמ' 54 לתשובת קרסו).
- ד. במסגרת הנימוקים המשפטיים, חוזרים עורכי הדין שביט ופרדו, באי כוחה של קרסו, ומדגישים כי הבסיס ליחסי לוי וקרסו, ככל היחסים שבין יבואן/יצרן לבין מפיץ/סוכן, מבוססים על אימון, ובהעדרו, זכאי היבואן (או היצרן) לבטל את החוזה עם המפיץ/סוכן (סעיף 303-305 בעמ' 54 לתשובת קרסו). להוכחת חוסר האימון, מצוטטים (בסעיפים 313-322) התבטאויות המבקשת לאורך כל בקשתה (חלק מהדברים הובא כבר לעיל, בפסקאות 55-57 לעיל). כל אלה מביאים למסקנה, לשיטת קרסו, לפיה, לא ניתן לכפות על קרסו המשך קשר חוזי עם לוי, בהעדר יחסי אמון (סעיף 325).
- ה. כאסמכתאות משפטיות לתזה זו, מצוטט [סעיף 3\(2\) לחוק התרופות](#) ופסיקה הקובעת כי, ככלל, אין ליתן צווים שיפוטיים שמשמעותם הוא כפיית יחסים אישיים, המבוססים על אמון, כאשר יש חוסר אמון (סעיפים 327-332, עמ' 58-59 לתשובת קרסו).
- ו. **"אפילו היה בין הצדדים חוזה בר תוקף, הרי שהוא בוטל כדין עקב הפרותיה היסודיות של לוי"**, כותבת קרסו בעמ' 59; בסעיפים שלאחר מכן (333-338), מפורטות אותן הפרות.
- ז. לעניין טענות לוי, כי הייתה הסכמה או הבנה על כך שחוזה 99 יהיה "נצחי", עונה קרסו, כי אין לכך הוכחות כדין. טענותיה של לוי, בדבר הבטחות בעל פה, שניתנו לה, לגירסתה של לוי, סותרות את הוראת [סעיף 80 לחוק הפרוצדורה האזרחית העותומאני \(סעיף 342 ואילך\)](#). ועל כן, לטענת קרסו, אין כל ראיות כדין להוכחת גירסתה של לוי, בדבר אותן הבטחות בעל פה (עמ' 61-62 לתשובת קרסו).

- ח. מכל מקום, גם אם יש ללוי טענה כלשהי לעניין ביטול הסכם 99, הדרך המשפטית לדון בה היא במסגרת תביעה כספית; אך, אין עילה משפטית, למתן צו מניעה זמני (עמ' 62-63 לתשובת קרסו).
- ט. לעניין מאזן הנוחות, שהוא אחד השיקולים למתן צו מניעה זמני, טענת קרסו היא, כי לוי טוען לנזק כלכלי מוגדר, שניתן לפצותו בכסף (ולעניין זה מצטט ב"כ קרסו בתשובתו, אמרות מן הבקשה, מהן עולה כי מה שמטריד את לוי הוא העדר פיצוי והנזק הכלכלי שייגרם לה), ולכן, על פי הכללים בדבר מאזן נוחות, יש לדחות את הבקשה לצו מניעה זמני, שכן ניתן תמיד לפצות את התובע בכסף, במקום לתת לו סעד זמני (עמ' 63-64 לתשובה).
- י. יתירה מזאת, גם הטענה כי מדובר בנזק כלכלי, או בהתמוטטות לוי, נדחית על ידי קרסו, שכן, לפי הבנתה של קרסו, תוכל לוי להמשיך לתפקד כמוסד פעיל, להתקשר עם יבואן אחר ולבצע פעולות אחרות בתחום הרכב, כגון: טריד אין, סחר בכלי רכב מיד שנייה (סעיף 375, עמ' 65 לתשובת קרסו). ממילא, אין חשש שעובדי לוי ימצאו עצמם מחוסרי עבודה (סעיף 376), ובכל מקרה, יש להניח כי לוי כבר התארגנה לחלופה אחרת של פעילותה, לאחר ניתוק קשר עם קרסו (סעיף 378). מנגד, לעניין בדיקת מאזן הנוחות, מצביעה קרסו על כך ששינתה את מצבה לרעה בכך שהשקיעה מיליון ש"ח בדמי פינוי מוקדם של סוחר וכן התקשרה עם אדריכלים ומתכננים. במקרה של היענות לבקשה, ייגרם נזק לא רק לקרסו אלא גם לצדדים שלישיים רבים, ובהם המשכיר, האדריכלים, והספקים, ולכן אין מקום ליתן את צו המניעה הזמני (עמ' 65-66 לתשובה).
- יא. בפרק לא קצר (עמ' 66-68) מסבירה קרסו, כי הגשת הבקשה נעשתה בשיהוי, כאשר המועד להגשתה המוקדם ביותר, היה אם לא בתום הסכם 99 (דהיינו: 1.1.10), ביום 26.7.10, כאשר שלחה קרסו ללוי טיוטת הסכם חדש, שתקופתו קצובה ללא בלעדיות, כאשר היה ברור ללוי, כי אין לה בלעדיות. בכל מקרה, היה על לוי להגיש את תביעתה מיד לאחר משלוח מכתב הביטול ביום 2.3.11, ולא להמתין עד ליום 25.5.11 (יום מועד הגשת הבקשה והתביעה), כאשר באותם למעלה מ-80 יום, שינתה קרסו את מצבה, ובכל מקרה, אי הגשת התביעה מעידה כי מבחינת המבקשת, הדבר אינו דחוף לה.

- יב. טענה משפטית נוספת, ששייכת ל"קבוצת" הטענות המקדמיות, היא, כי מדובר בחוסר ניקיון כפיים של לוי (עמ' 70-69). לעניין זה, מצביעה קרסו על כך שלוי העלימה את הנתון, לפיו הסכם 99 שנחתם לעשר שנים, הוא פרי משא ומתן, שבמהלכו דרשה לוי שהתקופה תהיה 15 שנה, ודרישתה נדחתה על ידי קרסו. בנוסף לאי הגילוי האמור, חוזרת, בהקשר זה, קרסו, פעם נוספת, על כך שלוי בחרה את העיתוי של הגשת הבקשה, כאשר קרסו החלה בעיסוק והנפקה לבורסה ומעשה זה הנו "שימוש כה נפסד לרעה בהליכי משפט והתנהלות כה חסרת ניקיון כפיים, [אשר] מהווים עילה עצמאית ונפרדת, על יסודה מן הראוי לדחות את הבקשה" (סעיף 409, עמ' 70 לתגובה).
- יג. כהמשך משפטי לטיעון העובדתי, כי קרסו השקיעה למעלה ממיליון וחצי ש"ח בקשר לתשלום לסוחר לפניו מוקדם (מיליון ש"ח) והיתרה ביחס למציאת מקומות נוספים, טענת קרסו (עמ' 81-70), היא, כי מדובר ב"מעשה עשוי", אשר על פי הפסיקה שהביאה, הוא "עילה עצמאית ונפרדת לדחיית בקשות לצווי מניעה, שכן משהפך המעשה עשוי, הפכה הבקשה לצו מניעה לתיאורטית" (סעיף 414 לתשובה).
- יד. טענה דיונית נוספת היא, כי מדובר במקרה שבו יש זהות בין הסעד הזמני לסעד העיקרי (עמ' 72-71 לתשובה).
- טו. טענה ראייתית של קרסו היא, כי הבסיס לטענותיה הכספיות של לוי הוא חוות דעת של רואה חשבון בר-לב, אך זו לא הוגשה כדין, בהעדר אסמכתאות, המונעות מן המשיבה להתגונן כדין (עמ' 73-72 לתשובה).

ו. תגובת לוי לתשובת קרסו

72. ביום 22.6.11, מספר ימים לפני הדיון בעל פה, הגישה המבקשת תגובה לתשובה (וזאת בהתאם להחלטתי מיום כא אייר תשע"א (25.5.11), שקצבה מועדים להגשת תשובה ותגובה), ובה התייחסה לחלק מן הנקודות שהעלתה קרסו בתשובתה.
73. לעניין טענת קרסו, כי היא כבר התקשרה בשכירות במקום אחר, טוענת לוי, כי הפעולות שביצעה קרסו ברח' האומן, נעשו ללא היתר, והעירייה הוציאה צו הפסקה מינהלי (שעותקו צורף). לכן, יש לדחות את טענת "מעשה עשוי" או

נזק בלתי הפיך, שכן, לדברי לוי, "קרסו, לשיטתה, השקיעה כ-1.5 מיליון ש"ח לצורך עבירה, בעוד היא מהינה להשתמש בכך נגד מתן הצו! קרסו גרמה את ה'נזק' לעצמה במו ידה" (סעיף א(2), בעמ' 1 לתגובה). גם מקום אחר שבו פועלת קרסו ("קרסו טריד אין", ברח' התעשייה 5), פועל ללא רישיון, ועל קרסו לסגור מיידית את המקום. גם לכך מובא כאסמכתא מכתב מן העירייה (נספח ב' לתשובה). את הפרק האמור בתגובת לוי היא מסיימת במילים אלה: "ומה יעשה הציבור, אם וכאשר עבירות הבנייה הללו בשני האתרים תגרום חס וחלילה לנזק סביבתי, פציעות (ורסאי), וכיוצא בזה? ולטעון כי חיים לוי היא שפוגעת בציבור?" (סעיף א(6), בעמ' 1 לתגובה).

74. חלק לא מבוטל מן התגובה, מתייחס לכך שטענות קרסו על ההפרות, גם אם הן נכונות (ולוי סבורה, שאינן אמת), הינן מספר זעום של מקרים, בעלי ערך כספי נמוך, שאין להשוותם עם 44 שנות נאמנות של לוי כלפי קרסו. לעניין זה, יש התייחסויות פרטניות לתצהירים ולמקרים ואירועים שהיו (עמ' 1-4 לתגובה; וכן בעמ' 6-9, שם יש התייחסות להצלחות של לוי, נתוני שביעות רצון להסתרת נתונים השוואתיים ועדכניים בין לוי לשאר הסוכנויות ברשת).

75. לוי טוענת, כי ביום 2.1.11, קרסו כתבה ללוי, על רצון לשפר את התוצאות במהלך 2011, דבר שאינו מתיישב עם כך, שאין חוזה בין השניים (סעיף ח, עמ' 4 לתגובה).

76. אשר למשא ומתן לרכישת פעילות לוי, מציגה לוי גרסה אחרת, ומקשה מדוע קרסו אינה נותנת הסבר לאותו משא ומתן, ומדוע לא הציעה קרסו הצעה נגדית, לעומת ההצעה הגבוהה שהציעה לוי, על בסיס חוות דעת רואה חשבון בר-לב (סעיף ט, עמ' 4-5 לתגובה).

77. בתשובה לטענה, כי יש חוזים אחרים שערכה קרסו עם סוכנים אחרים, מציגה לוי את עצמה, באופן מפורש, בכך שהיא חרגה, והיא, כלשונה: "בן מועדף". לדברי לוי, היא "הסוכנות הפרטית היחידה המשוקת רכבים וחלקי חילוף לשוק הפרטי בכמות גדולה", ולאור נתון זה, מסיקה לוי, כי "ולכן בליעתה על ידי קרסו הכי משתלמת ברשת" (סעיף י(5), עמ' 5 לתגובה). בהקשר זה של השוואה בין לוי לסוכנים האחרים, "מבטיחה" לוי את הדברים הבאים:

"בפרשת ההוכחות במשפט זה, נביא עדויות סוכנים אחרים, נוכחיים ומסולקים (נראה עד כמה תגדל הרשימה עד אז) – אודות החוזים, ההתנהלות, התנאים המסחריים ... הכל ייחשף ויובהר – חיים לוי היא פשוט היחידה שהשכילה והעיזה לצאת נגד השיטה באופן גלוי ומסודר" (סעיף י(7), עמ' 5 לתגובה).

78. אשר לצד המשפטי, תחת הכותרת "קרסו מודה שאין לה מושג מה תכנו של ההסכם השורר לשיטתה מאז 1.1.10, ומהו פרק הזמן הסביר להודעה מוקדמת" (סעיף יא, עמ' 5 לתגובה), טוענת לוי, כנגד קרסו, מדוע לא הודיעה קרסו על סיום חוזה '99 או על אי חידושו, לפני 1.1.2010, ומדוע שתקה עד אוגוסט 2010, שרק אז הציעה נוסח חוזה חדש. לוי ממשיכה וטוענת, בהקשר זה, מדוע נתלתה קרסו ב"הפרות", אם היא זכאית לבטל את החוזה בכל עת. בכל מקרה, קרסו אינה עונה לטענת לוי, כי חוזה '99 הוא חלק ממכלול יחסים ארוכי שנים ביניהם. "קרסו אף מתעלמת מההלכות והפסיקות המפורשות, כי כל עוד לא שונה במפורש ובהסכמה החוזה הקיים – יש לראות בחוזה הישן כשורר" (סעיף י(7), עמ' 6 לתגובה).

79. לעניין מציאת טיוטת חוזה '99, שבו התקופה הייתה 15 שנים ולבסוף החוזה נחתם לתקופה של 10 שנים, מציינת המשיבה, כי היא עומדת מאחורי עורך דינה דאז, שהגיש תצהיר נוסף, כאשר לשיטתו, גם אם החוזה כולל 10 שנים, הרי למיטב זכרונו, "הצדדים לא התכוונו להיפרד כעבור 10 שנים אלא בהחלט הייתה כוונה של הצדדים להמשכיות גם לאחר תקופת ההסכם" (סעיף 5 לתצהיר שהוא נספח ח לתגובה).

80. בתשובה לטענת קרסו, בדבר הזכויות הקנייניות, עונה לוי, כי אכן הרכבים החדשים לבדם הם קניינה של קרסו, ולוי רכשה מקרסו, במחיר מלא ואף מעבר למחירי השוק, את החלפים, הציוד, ההכשרות, סיסמאות הגישה וכל ההשקעות האחרות. לכן, לשיטת לוי, "הקניין העומד על הפרק הוא דווקא של חיים לוי – השוק והמוניטין והכספים שנגזלו" (סעיף טז(3), עמ' 10 לתגובה).

81. לעניין השיהוי, מסבירה לוי, כי הבקשה הוגשה בתוך שלושה חודשים, בטרם תום תקופת ההודעה, כאשר מיום ההודעה ועד הגשת התביעה, היה חג הפסח,

וב"כ לוי, עו"ד אינגריד הר אבן, מציינת, כי היא עורכת דין יחידה במשרדה (סעיף יז, עמ' 10-11 לתגובה).

ז. הדיון מיום 26.6.11

82. במהלך דיון זה, אמרה בא כוח המבקשת, עו"ד אינגריד הר אבן, כי לפי שיטתה, אף שבדצמבר 99' נחתם חוזה ל-10 שנים, הרי "בחווה יש מצבים חריגים בהם אפשר לבטל אותו. לטענתנו, ההסכם לא נגמר. לטעמנו החווה ממשיך. איש לא אמר אחרת. המצב המשפטי הוא שאי אפשר לבטל את החווה, אלא באחת הדרכים החריגות המנויות" (עמ' 1, שורות 22-24 לפרוטוקול מיום כד בסיון תשע"א (26.6.11); להלן – "הפרוטוקול").

83. בהמשך, הטיעון של ב"כ המבקשת, השתנה מעט, ונאמר על ידה, כי "אם החווה בתוקף הוא לא יכול להעיף אותי. טענתי היסודית היא שהחווה בתוקף" (עמ' 2, שורות 9-10 לפרוטוקול). מיד לאחר מכן, אומרת ב"כ לוי, עו"ד הר אבן, כי מאחר וקרסו לא פנה ללוי זמן סביר לפני תום 10 השנים, ולא השתמשה בזכותה (כנראה, הכוונה לזכות להודיע שהחווה לא יחודש), המצב המשפטי הוא זה: "ואז החווה התחדש ל-10 שנים נוספות וניתן לבטלו באחד התנאים המנויים בו" (שם, בשורות 11-12). בהקשר זה, מזכירה עו"ד הר אבן, את פסק דין בלום, שבו אדון בפרק הדיון.

84. ב"כ המשיבה, עו"ד אילן שביט, מסביר, כי לאחר תום תוקף החווה, אפשר להסיק על סמך התנהגות הצדדים, כי החווה נמשך על פי הרשאה, ועל פי אותם תנאים של החווה המקורי, וכי הוא ניתן לביטול על פי הודעה בזמן סביר (עמ' 3, שורות 8-10 לפרוטוקול). לפי שיטתו, "הזמן הסביר לפי שיטתי – נתנו יותר מחודשיים ... אין ספק שצריך זמן להיערכות" (שם, בשורות 11 ו-14).

85. בכל מקרה, לטענת המשיבה, מפי בא כוחה, "מדובר בסוג הסכמים מבוססים על אמון אישי ויחסי נאמנות בין הצדדים" (שם, בשורה 13). לכן, במקרה זה, "גם אם נמצא [צ"ל: נצא] מנקודת הנחה מחמירה, שלא ניתנה הודעה בזמן סביר, גם אז הסעד היחיד שעומד לרשותו [של המבקש], לגישתי, הוא סעד של פיצוי כספי" (שם, בשורות 14-15).

86. בהמשך הטיעון, מסביר עו"ד שביט, כי כאשר הצדדים פעלו על פי החוזה שפג תוקפו במשך מספר חודשים, "בתקופת הביניים החוזה מתחדש מיום ליום עד למתן הודעה" (עמ' 3, שורות 29-30 לפרוטוקול).

87. במהלך הדיון, הצעתי לצדדים, הצעה מעשית, לפיה אכריע על פי סעיף [479א](#) בשלוש נקודות, שפורטו בפרוטוקול (עמ' 4-5 לפרוטוקול). אולם, מאחר ולא הייתה הסכמה של שני הצדדים, הם ביקשו כי תינתן החלטה על פי הדין (עמ' 5, שורה 6 לפרוטוקול).

88. בסיום הדיון, ניתנה על ידי החלטה, שבה פתחתי ואמרתי, כי "לאור העובדה כי הדיון נמשך כשעה ועשר דקות, ולא הצלחתי להביא את הצדדים לידי הסכמה, אפעל על פי הדין" (פיסקה 1 להחלטה, מיום כד סיון תשע"א (26.6.11), עמ' 5, שורות 11-12 לפרוטוקול).

89. באותה החלטה, ועל פי בקשת הצדדים, איפשרתי לכל אחד מהם להעלות טענות משפטיות בכתב, בהיקף של חמישה עמודים, בתוך תקופה קצרה של שלושה ימים לכל צד, כאשר לאחריה אתן את ההחלטה.

כן הוסכם – והדבר נכלל בהחלטה הנ"ל – כי המועד להגשת כתב הגנה בתיק העיקרי, יהיה 15 יום לאחר ההחלטה בעניין צו המניעה הזמני; בתוך 15 הימים האמורים, תוכל המשיבה לפנות לבית משפט, כדי להעביר את התיק לבית המשפט בתל אביב, שהוא, לשיטתה, בעל הסמכות המקומית, והמבקשת תגיב לבקשה זו.

בכל מקרה, בנושא הסמכות המקומית של בית המשפט, בירושלים או בתל אביב, ידון השופט שהתיק העיקרי יוקצה לו.

בהחלטה זו, הדנה בצו הזמני, נושא הסמכות המקומית אינו עומד לדיון ולהכרעה, ואין בהחלטתי – לכאן או לכאן – כדי להשפיע על המחלוקת בין הצדדים בסוגיית הסמכות המקומית.

ח. המשא והמתן, כישלוננו, ו"הדיווח" על כך לבית המשפט

90. מספר ימים לאחר הדיון, ביום 29.6.11, שלחו ב"כ הצדדים לבית המשפט הודעה ובקשה מוסכמת, שבה הם מודיעים כי "הם מנהלים מגעים בניסיון להסדיר את הסכסוך מחוץ לכתלי בית המשפט". על ההודעה חתומים עו"ד אילן שביט-שטריקס, ב"כ המשיבה, ועו"ד אינגריד הר אבן, ב"כ המבקשת.
91. במסגרת זו, הם הסכימו כי להאריך את המועד הנקוב להודעות המשיבה (הכוונה למכתב הראשון, מיום 2.3.11, ולמכתב השני, מיום 8.3.11), למשך חודש נוסף, דהיינו: עד ליום 2.10.11, כאשר במהלך הימים עד 3.7.11, המבקשת תעביר למשיבה מסמכים שהוסכם ביניהן.
92. כמו כן, הוסכם בין הצדדים, כנאמר באותה הודעה, כי "לכל אחד מן הצדדים שמורה הזכות להפסיק בכל עת את המגעים להסדרת הסכסוך, מכל סיבה שהיא וללא הנמקה, ולהודיע לבית המשפט הנכבד בכתב. אם וכאשר תינתן הודעה כאמור, הרי שהחל ממועד מתן ההודעה, ייכנס לתוקף לוח הזמנים הקבוע בהחלטת בית משפט מיום 26.6.11, בדבר הגשת טיעונים משפטיים בכתב ומתן החלטה בבקשה למתן צו מניעה זמני".
93. לאחר שביקשתי מהצדדים לעדכן את בית המשפט אודות המגעים שביניהם, הגישו הצדדים הודעה ובקשה מוסכמת נוספת, ביום 22.7.11, שבה הם מבקשים שבעה ימים נוספים, "על מנת ליתן הודעה כאמור, בכדי שיוכלו לנסות למצות את המגעים ביניהם לשם מציאת מתווה לפתרון הסכסוך".
94. בעקבות זאת, ניתנה על ידי החלטה ביום 26.7.11, שבה נעניתי לבקשת הצדדים, ואיחלתי להם משא ומתן מוצלח ופורה.
95. ביום 7.8.11 הודיעה המשיבה, כי המגעים בין הצדדים מחוץ לכתלי בית המשפט, לא נשאו פרי, ולכן "ייכנס לתוקפו במועד הגשת הודעה זו, לוח הזמנים שנקבע בהחלטתו של בית המשפט הנכבד ביום 26.6.11 להכרעה בבקשת המבקשת לצו מניעה זמני".
96. עו"ד אינגריד הר אבן הגישה אף היא הודעה על המשך ההליך המשפטי. אך במקום להסתפק בהודעה, היא הסבירה מדוע נכשל המשא ומתן, תוך שימוש בביטויים ערכיים וגילוי מהות המשא ומתן, אם לא פרטיו, באומרה:

"לוי העבירה לקרסו, ימים ספורים לאחר הדיון, מסמכים חשבוניים כפי שנתבקשה ונתחייבה. ברם, עד היום לא ניתנה הצעה מספרית מטעם קרסו, וזו מסרבת לנהל משא ומתן ישיר (בין עורכי הדין ו/או רואה החשבון) אלא דבקה במנגנון להכרעה כספית בין הצדדים, באמצעות צד ג' (חשבונאי). להבנת החתומה מטה, אין מחלוקת של ממש בין הצדדים מהו 'המוצר' אלא מהו התשלום הראוי בעבורו" (סעיף 2 להודעה).

יתירה מזו, בהמשך מפרטת יותר עו"ד אינגריד הר אבן, באומרה את הדברים הבאים (ההדגשות במקור): "כשלו המו"מ, נעוץ בסייגים הנוקשים שקרסו עומדת עליהם להגבלת שיקול דעת וסמכות אותו צד ג' מראש, שמשמעותם הכספית קיפוח וגזילה, וחיים לוי לא תיאות לאבד את עולמה נכסיה ועתידה ולוותר על זכויותיה וטענותיה המשפטיות והכספיות בנזיד עדשים. חיים לוי, מצידה, מוכנה למסור ההכרעה הכספית לצד ג' ללא סייגים והגבלות מוקדמים ולקבל הכרעתו במסגרת כספית. חיים לוי אף מוכנה לגישור באמצעות צד ג' חשבונאי (קרסו סירבה)" (סעיף 3 להודעה).

בהמשך, כותבת ב"כ המבקשת (ההדגשות במקור): "משכך, אין מנוס מנתיב ההליך המשפטי ומקבלת החלטת בית משפט הנכבד בסעד המבוקש, על בסיס הזכויות המשפטיות. סיכומי חיים לוי בהליך הבקשה לצו מניעה יוגשו תוך 7 ימים, קרי עד ליום 14.8.11. מעבר לדחיפות במתן הצו שכבר פורטה בבקשה, הרי מדי יום שחולף חיים לוי ממשיכה לתת שירות ללקוחותיה בסוכנות ובמוסך, אך אין לה אלטרנטיבה 'ליום שאחרי' הקרב ובא, וממילא ייקח זמן וממון רב עד למציאת אלטרנטיבה כזאת וקימומה" (סיום ההודעה).

97. בעקבות הודעה זו, הוגש על ידי המשיבה מסמך הנושא כותרת "תגובה מאת המשיבה ל'הודעה על המשך ההליך המשפטי' מטעם המבקשת", מיום 7.8.11.

בתגובה, המשתרעת על פני שלושה עמודים, אומרת המשיבה, כי הודעת המבקשת אינה הודעה, אלא כוללת העלאת טענות באשר לפרטי המגעים בין הצדדים, וכן העלאת טענות עובדתיות, שאינן מגובות, לגופה של הבקשה לצו מניעה זמני.

עורכי הדין שגיא פרדו ותומר מזרחי, ממשרד עו"ד חיים צדוק, ב"כ המשיבה, מתייחסים בחומרה להעלאת טענות כאלה, שכן הכוונה של המבקשת, לפי הבנת המשיבה, נובעת מתוך "מטרה פסולה להשפיע על הכרעתו המהותית

של בית המשפט הנכבד בבקשה הדחופה לצו מניעה זמני העומדת לפתחו" (סעיף 6 לתגובה).

לדברי ב"כ המשיבה, מנסה המבקשת לצייר את קרסו "כצד סרבן ונוקשה, שכל מאווייו גזילת רכוש לוי" (סעיף 8 סיפא לתגובה), ובכך מבקשת לוי "להכניס את בית המשפט הנכבד באופן פסול לזירת המגעים בין הצדדים ולדחוק לגדר שיקוליו שיקולים בלתי ענייניים. המדובר במעשה שלא ייעשה, בחצייתם של קווים אדומים ובניצול ציני של המחווה שהפגינה קרסו בנכונותה לבחון קיום מגעים עם לוי על אף המצב המשפטי הברור ועל אף העובדה שאין ללוי 'מוצר' כלשהו אשר קרסו יכולה לרכשו" (סעיפים 9 ו-10 לתגובה).

לטענת קרסו, מדובר "בהפרה של הוראות הדין המורות על אי כבילותם של מידע ומסמכים שהוחלפו במסגרת מגעים" (סעיף 11 לתגובה). קרסו בחרה שלא להתייחס לגוף העניין, בשל העובדה כי המגעים היו חסויים, והיה ברור וידוע, מראש, כי הם יהיו חסויים (סעיף 12 לתגובה). קרסו רואה בהודעת לוי "מעשה שלא ייעשה, אשר נועד להשפיע באופן פסול ולא ראוי על החלטתו של בית המשפט הנכבד לגופה של הבקשה למתן צו מניעה זמני" (סעיף 17 לתגובה).

על אף שקרסו סמוכה ובטוחה שלא תהיה להתנהלות לוי השפעה על הכרעת בית המשפט, שתינתן על פי הדין, מבקשת קרסו מבית המשפט כי יוציא את הודעת לוי מתיק בית המשפט, ולחלופין, שלא יתן לה כל משקל (סעיף 20 לתגובה).

98. הבאתי, את עיקרי הדברים – הן של ההודעה התמציתית של המשיבה, הן של הודעת לוי והן של תגובת המשיבה – וזאת כדי לומר את הדברים הבאים:

(א) לא הייתה כל הצדקה עניינית מצד לוי, לכלול בהודעתה את פרטי המשא ומתן;

(ב) המעשה שנעשה על ידי לוי, מהווה הפרה בסיסית של יחסי עורכי דין, המנהלים משא ומתן מחוץ לכתלי בית המשפט;

(ג) מאליו מובן, כי לא אתן לכך משקל בבואי לפסוק על פי הדין, ולבטח לא לטובת המבקשת (אין מניעה מלהתייחס לדברי המבקשת באותה הודעה, ככל שהדבר יפעל לחובתה);

(ד) לא ראיתי צורך לנקוט באקט טקסי של הוצאת המסמך מתיק בית המשפט;
(ה) על כל פנים, אביא בחשבון התנהגות זו, של לוי, בבואי לפסוק שכר טרחת עורך דין והוצאות משפט, בסיום החלטתי זו, בעניין צו המניעה הזמני.

ט. הסיכומים המשפטיים של לוי

99. סיכומי לוי הוגשו ביום 11.8.11, וזאת על פי המתווה שנכלל בהחלטתי מיום 26.6.11, לאחר פסק הזמן שבחרו הצדדים לצורך ניהול המשא ומתן (שכאמור, לא צלח) (להלן – "הסיכומים" או "סיכומי לוי").
100. מאחר ולטענת לוי, אין תוקף להודעות הביטול של החוזה, בשל הפרה, יש להשאיר את המצב המשפטי, כפי שהיה ערב הודעת הביטול.
101. הדחיפות במתן הצו, נובעת מהנזק העצום שייגרם ללוי באי מתן הצו, שכן מדובר במצב שבו יש חשש כי "סגירת עסק בן עשרות עובדים, בעל מוניטין ושוק לקוחות אינה ניתנת לריפוי בדיעבד והנזק הינו בלתי הפיך. ממילא אי מתן הצו יעקר את התביעה העיקרית" (סעיף (2) עמ' 2 לסיכומי לוי).
102. בהקשר זה, טענת לוי היא, כי קרסו לא הסבירה את הצורך בסילוק לוי ולא הראתה איזה נזק נגרם לה מפעילותו של לוי; נהפוך הוא – העבודה עם לוי מביאה לקרסו רווחים וציבור הלקוחות מרוצה, כאשר לקרסו אין אלטרנטיבה אחרת לשם צו הפסקת עבודה של הנכס החלופי ששכרה קרסו. ממילא, אין גם נזק לצד ג', כפי שטענה קרסו (סעיף (2), עמ' 2 לסיכומי לוי).
103. לכן, התמצית היא זו: "לוי [עומד] בכל הקריטריונים למתן צו מניעה על פי הדין והפסיקה, ושומה על בית המשפט לתיתו: ראיות מהימנות לכאורה לקיום עילת התביעה; מאזן הנזקים נוטה לטובת לוי; העדר הפיכות ועיקור הסעד העיקרי אם לא יינתן הצו; הבקשה הוגשה בתום לב ומתן הסעד צודק בנסיבות" (סוף סעיף (2) לסיכומים הנ"ל).

104. בשאלה המשפטית (שהיא, לפי הבנתי, אחת השאלות המרכזיות בתיק זה), דן הפרק השלישי של הסיכומים המשפטיים של לוי, תחת הכותרת "הסטטוס החוזי בין הצדדים מיום 1.1.10 ואילך" (סעיף 3), תחתית עמ' 2 לסיכומי לוי.
105. לטענת לוי, מדובר "בחוזה חריג בעצם קיומו, בתנאי ובמשכו ברשת ובישראל כולה, ממילא יש להקשות עוד יותר על הטוען לשינוי תנאיו, ובפרט כשקרסו יזמה את החוזה וחתמה עליו מרצון" (עמ' 3 לסיכומים).
106. לטענת עו"ד הר אבן, הפרשנות של קרסו כאילו יש ואקום, ואין לדעת מהו תוכן ההתקשרות, היא מוזרה ובלתי מציאותית, ובמיוחד כשמדובר בתקופה של שמונה חודשים, עד שהציעה קרסו חוזה חדש, ועוד שבעה חודשים עד להודעת הביטול.
107. הוצגו שלוש אפשרות לעניין משך החוזה החל מיום 1.1.10: 10 שנים (התחדשות מאליה של התקופה המקורית); ללא הגבלת זמן (על בסיס הנוהג והבלעדיות מאז 1967); יום אחד (החוזה מתחדש מיום ליום). לטענת לוי, יש לקבל את הפרשנות שלו ביחס לסטטוס החוזי, דהיינו: כי מדובר בחוזה ללא הגבלת זמן, בשל עקרון ההסתמכות, שכן קרסו לא הודיעה על אי החידוש של החוזה מבעוד מועד (עמ' 3-4 לסיכומי לוי).
108. מכאן, מסקנת ב"כ לוי היא, כי ניתן לסיים את החוזה רק על פי הדרכים המנויות בו (קרסו תפסיק לייבא; חילופי בעלות בלוי; הפרה יסודית על פי מנגנון ההתראה הכתוב בחוזה; כינוס נכסים או פירוק). מאחר ואף אחד מאלה לא ארע במקרה שלפנינו, ובהעדר סעיף הודעה מוקדמת בחוזה, מסקנת לוי היא, כי יש לפעול על פי הלכת בלום (שבה אדון בחלק הדיון), ולכן, "השורה התחתונה – כל עוד לא התקיימו תנאי הביטול, החוזה ממשיך, ותיאורטית – לנצח" (סעיף 3), עמ' 4 לסיכומי לוי.
109. חוסר אמון, לא יכול להיות אמתלא או מכשלה לאי מתן צו המניעה הזמני, כנטען על ידי קרסו, שכן "חוסר אמון הומצא לאחר שלי עמדה על זכויותיה וסירבה להיות עבד" (סעיף 4), עמ' 5 לסיכומים). לדברי ב"כ לוי, "קרסו

מנסה להתל בנו – תחילה היא נאחזת בהפרות, אך היא 'מגבה' עצמה עם 'אין אמון', במטרה לקבל את התוצאה של ביטול החוזה, גם בהעדר הפרות" (שם).

110. כטענה חלופית, כותבת עו"ד אינגריד הר אבן, כי בהנחה שלקרסו הייתה זכות לסיים את ההתקשרות מכל טעם שהוא, משך ההודעה המוקדמת הראוי בין הצדדים הוא 44 חודשים, חודש בכל שנת בלעדיות, מאז 1967. לדברי ב"כ לוי, "מפתח זה נכון גם על רקע סוג היחסים (סוכנות), משכס, השקעות העתק שנדרשו לצורך מימוש הזיכיון, הזמן המינימלי הנדרש לצורך השקעה ומימוש אלטרנטיבה, הזדמנות ליהנות משיפור במכירות" (סעיף 5), עמ' 5 לסיכומים).

111. ב"כ לוי, עו"ד אינגריד הר אבן, ערה לכך, שאין תקדימים קרובים לדרישתה זו, אך היא מציינת, כי יחסי סוכנות בלעדיים של 44 שנים, "הם באמת חסרי תקדים ויוצאי דופן, ובפרט כאשר עסקינן ב'מוצר' מיטלטלין כה יקר, והדורש תשתיות, הכשרות יקרות, מקום אחסון, מלאי חלפים, עובדים רבים, תחזוקה שוטפת וכיוצא בזה" (שם, עמ' 6-5). לכן, אין ללמוד גזרה שווה מעטים (הכוונה כנראה לפסק הדין ליבוביץ, אשר גם בו אדון בחלק הדיון), ובמיוחד, כאשר במקרה שלפנינו, לטענת עו"ד הר אבן, "תלות חיים לוי בקרסו הנה מוחלטת" (סעיף 5), עמ' 6 לסיכומי לוי).

112. עמדת קרסו, לפיה הזמן הסביר להודעה המוקדמת על סיום הקשר, הוא חודשיים או חצי שנה, אינה סבירה כלל, בעיני לוי. בסיום, מזכירה עו"ד הר אבן, כי יש פסיקה של בתי המשפט של האיחוד האירופי, שבהם נקבע כי "לעניין חוזים בתחום הרכב, ההודעה המוקדמת המינימלית (!) בחוזים ללא הגבלת זמן הינה של שנתיים" (עמ' 6; בהערה 2, לסיכומי לוי, שם מופיעים מקורות מהאינטרנט, מבלי לצטטם).

י. הטיעונים המשפטיים המשלימים של קרסו

113. ביום 18.8.11 הוגש על ידי קרסו, טיעון משפטי משלים, החתום על ידי עורכי הדין אילן שביט-שטריקס, ד"ר נורית לזר ותומר מזרחי, כולם ממשרד עו"ד חיים צדוק (להלן – "הסיכומים" או "סיכומי קרסו")
114. לטענת קרסו, "הסכם הסוכנות פקע, ומאז הייתה למבקשת הרשאה (שאינה בלעדית) לתקופה בלתי קצובה" (הכותרת של פרק א, עמ' 2 לסיכומי קרסו).
115. קרסו מציינת (סעיף 14 לסיכומי קרסו), כי, מבחינתה, לא הייתה לה כל גמירות דעת לחדש את החוזה ל-10 שנים נוספות, וממילא לא הוכחה גמירות דעת כזו. נהפוך הוא, "קרסו הודיעה למבקשת על מדיניותה לחתום עם רשת סוכניה, ובכללם, כמובן, המבקשת, על חוזה ל-3 שנים ללא בלעדיות" (סעיף 16 לסיכומי קרסו).
116. בכל מקרה, לטענת ב"כ המשיבה, "מהתנהגות קרסו לא ניתן לחלוץ גמירות דעת לחידוש החוזה ל-10 שנים או לנצח" (הכותרת שלפני סעיף 17 לסיכומי קרסו).
117. התזה של לוי, לפיה החוזה מתחדש אוטומטית, אינו מקובל על קרסו. לכן, נקודת המוצא המשפטית של קרסו היא, כי אין צורך שקרסו תודיע ללוי על סיומו של החוזה, שכן הוא כבר איננו (סעיף 18 לסיכומי קרסו).
118. "על המבקשת, הטוענת לחוזה בהתנהגות, מוטל הנטל להוכיח גמירות דעת של הצדדים, ומסוימות לכריתת חוזה נוסף לתקופה של 10 שנים (או של נצח), והיא לא עמדה בו" (סעיף 19 לסיכומי קרסו; ההדגשות במקור).
119. אין לקבל את גישת המבקשת, כאילו קרסו "נתפסה" למשך 10 שנים נוספות בחוזה עמה, ובתנאים זהים לחוזה המקורי", שכן, אין לכך כל ראיה שהיא, ובכל מקרה, תזה זו של המבקשת "עומדת בניגוד להיגיון הכלכלי, ואשר משמעה שלילה למעשה של הקניין" (סעיף 23 לסיכומי קרסו).
120. קרסו מצביעה על כך, כי המבקשת עצמה מציגה כמה תזות בעניין תקופת החוזה שחודש: היא טוענת לכך שהחוזה חודש ללא הגבלת זמן, ובטיעון

- המשלים היא טוענת שההתחדשות היא לנצח, כאשר בטיעון בבית המשפט היא טענה שהחוזה התחדש ל-10 שנים (סעיפים 25-27 לסיכומי קרסו).
- מכאן, המסקנה המשפטית של קרסו, כי "לא ניתן אפילו לחלוץ 'כוונת מבקשת', לא כל שכן 'כוונת צדדים'. זאת ועוד, יוזכר כי לשיטתה של המבקשת, המדובר בשאלה עובדתית. לפיכך, גם לא ניתן ליתן עליה גרסאות סותרות" (סעיף 28 לסיכומי קרסו).
121. מאידך גיסא, לוי ידעה היטב את מדיניות קרסו, בדבר חתימת חוזה ל-3 שנים, וזאת על פי החוזה שהוצע לה ולסוכנים אחרים (סעיפים 29-33 לסיכומי קרסו).
122. מבחינה משפטית, גם על פי עקרונות גמירות דעת והלשון המפורשת של ההסכם, מדובר בחוזה לתקופה של 10 שנים בלבד, לאור גישת בית המשפט, לפיה אין חוזים לנצח (סעיפים 34-40 לסיכומי קרסו). כל טענה אחרת של לוי, על הבנות והסכמות בעל פה, הנה בגדר "טענה בעל פה בניגוד למסמך בכתב" (סעיף 42 לסיכומי קרסו).
123. כאנאלוגיה, מביאה קרסו את [סעיף 19 לחוק השכירות והשאלה](#), תשל"א-1971, אשר קובע, כי משבא חוזה לקיצו, ניתן לסיימו על ידי מתן הודעה לצד השני (סעיף 44 לסיכומי קרסו).
124. בפרק ב של הסיכומים מציינים ב"כ קרסו, כי אין מקום לתת צו מניעה בחוזה אמון, וזאת על פי פסיקת בית המשפט העליון, שמצוטטת בהרחבה באותו פרק (עמ' 4-5 לסיכומי קרסו).
125. במקרה שבפנינו, לטענת קרסו, "צו המניעה' המבוקש, משמעו, למעשה, 'צו עשה', אשר יחייב את קרסו גם לבצע פעולות – עיסקאות חדשות עם לקוחות חדשים, להבדיל מלהימנע מביצוען של פעולות, ובכך מטרת הבקשה היא למעשה לשינוי המצב הקיים" (סעיף 53 לסיכומי קרסו; ההדגשות במקור).
126. לטענת קרסו, הוכח במקרה הנדון יחסי אמון באופן ספציפי, וזאת הן בהפרת האיסורים בדבר קבלת טובות הנאה והפרות יסודיות של ההתחייבות החוזיות

של לוי כלפי קרסו, ובמיוחד הבקשה וכתב התביעה, שהם בגדר "כתב שיטנה כלפי שיטת קרסו" (סעיף 56 רישא לסיכומי קרסו). לכך יש להוסיף גם את הודעת המבקשת, כי תנסה לחבל בהנפקת מניות קרסו לציבור (סעיף 56 סיפא לסיכומי קרסו).

127. קרסו חולקת על פרשנות לוי ביחס לאותם תקדימים שהובאו בסיכומי לוי, וגם ביחס לפסיקה האירופית. לדברי קרסו, המצב שם הפוך, שכן המדובר באירופה, בחוזה לתקופה שלא תעלה על 5 שנים, וההודעה הנדרשת היא חצי שנה בלבד (סעיף 62 רישא לסיכומי קרסו); יש אפשרות של הודעה מוקדמת של שנה (ולא שנתיים) במקרה של צורך לאורגניזציה של כל או חלק מהרשת – סעיף 62 סיפא לסיכומים הנ"ל; גם כאן לא מובאים פסקי הדין בעצמם אלא רק התייחסות אליהם, ואפילו לא אזכורים או הפניות לאינטרנט).

128. לאור זאת, ולפי תקדימים נוספים שהובאו, תקופת ההודעה המוקדמת היא למעלה מן הסביר (סעיפים 63-67 לסיכומי קרסו).

יא. "בעקבות" הסיכומים המשפטיים

129. לוי הגישה, ביום 21.8.11, בקשה "למחיקת טענות עובדתיות חדשות שלא נטענו בתצהירים בסיכומי קרסו והתנגדות להרחבת חזית ולטיעון עובדתי סותר".

130. בבקשה זו, פורשת לוי, מפי באת כוחה, עו"ד אינגריד הר אבן, בצורה של טבלה השוואתית, את הטענות העובדתיות החדשות של קרסו, מול תצהירי קרסו ונספחיהם.

131. על כך הגיבה קרסו, ביום 22.8.11, בתשובה המשתרעת על פני שישה עמודים מלאים וגדושים, חתומה על ידי עו"ד שגיא פרדו.

132. לא ראיתי לנכון לפרט את אותן טענות של לוי ותשובות קרסו, שכן נושאים אלה, הם שוליים יחסית, ואין בהם כדי להשפיע על התוצאה.

133. בכל מקרה, נחה דעתי, כי בתשובת קרסו יש מענה הולם לאותן טענות של לוי, כאילו קרסו הרחיבה חזית.

134. יש גם ממש בדברי קרסו, כי עצם הגשת הבקשה של לוי, מהווה סטייה מהנחיות בית המשפט ומסדרי הדין. ברם, לא אוכל לקבל את הערכת עו"ד פרדו, כאילו עצם הגשת הבקשה על ידי לוי, מלמד על הבנתה את חולשת טיעונה, לגופו של עניין (סעיף 43 לתגובת קרסו הנ"ל). עניין זה יוכרע להלן, ואין מקום לניחוש של אחד הצדדים, מדוע הצד השני בוחר בדרך דיונית, גם אם אינה מקובלת, כדי להסיק ממנה על עוצמתה או חולשתה של עמדת הצד שכנגד.

135. מספר ימים לאחר הגשת כל החומר הנ"ל, ממש ביום הראשון שלאחר הפגרה (ביום 5.9.11), הגישה ב"כ לוי, עו"ד אינגריד הר אבן, בקשה שכותרתה: **"בקשה למתן הכרעה בהליך צו המניעה"**. היא מציינת, כי **"טענות וסיכומי הצדדים הצריכים להכרעה, מצויים כולם בפני בית המשפט הנכבד"**. היא מדגישה, **"עסקינן בעוד כחודש בלבד!! חיים לוי מבקשת וודאות לגבי העתיד לקרות בעוד שבועות ספורים – במהלכם חל גם ראש השנה – ועליה להיערך לוגיסטית, כלכלית ומשפטית בדחיפות רבה. חיים לוי מבקשת סעד וכי יינתן מבעוד מועד"** (ההדגשה במקור).

136. קרסו הגיבה, ביום 7.9.11, לבקשה האחרונה, בכך שהיא מסכימה שתינתן הכרעה בצו המניעה, אך היא מציינת כי גם בבקשה זו **"מנסה המבקשת להגניב טענות לגופו של עניין"**. לדבריה של המשיבה, אין כל דחיפות בבקשה לצו מניעה זמני, כפי שקבע בית המשפט בהחלטתו מיום 26.5.11. **"המועד שבו ייכנס לתוקף ביטול ההרשאות שהעניקה קרסו למבקשת לשמש כסוכנות מכירות וכמרכז שירות מטעמו הוא יום 2.10.11. הודעות ביטול ההרשאות ניתנו על ידי המשיבה כבר בראשיתו של חודש מרץ 2011, ועל כן, ניתנה למבקשת שהות ארוכה ומספקת (למעלה מן הנדרש) להיערך לכניסתו לתוקף של ביטול ההרשאות, ואין כל דחיפות בעניין"**.

137. על אף דברים אלה של קרסו, אני סבור, כי לוי צודקת בכך שיש ליתן את ההכרעה בהקדם ובדחיפות, וכך אני עושה.

דין

יב. מהות הקשר שבין הצדדים

138. חוזה 99 הקנה למבקשת זכות הפצה ובלעדיות למשך 10 שנים לשווק ולמכור באזור השיווק (ירושלים) את המכונות מסוג רנו (וכן ניסאן), שיובאו על ידי היבואן קרסו.

139. מהות זכות ההפצה הבלעדית, הוגדרה בפסיקה של בית המשפט העליון.

אומנם הפרשה עוסקת בענייני עטים, ומדברי ב"כ המבקשת נשמעה ציניות מסוימת (ראה: פסקה 111 לעיל), אך מקובלנו כי תקדים משפטי מחייב גם אם העובדות שנקבעו באותו תקדים הן פרטניות ואינן זהות באופן מלא לעובדות של התיק החדש שעליו מנסים להחיל את אותו תקדים (ראוי לציין כי על פי אתר "נבו" הוזכר תקדים זה ב-74 פסקי דין שונים, מתוכם – על פי המבחן של "נבו" – 66 מקרים הם אזכור "חיובי").

וכך אומר הנשיא, כב' השופט מאיר שמגר (שלדבריו הסכימו השופטים גבריאל בך ויעקב קדמי), ברע"א 371/89 אילן ליבוביץ נ' א. את י. אליהו בע"מ, פ"ד מד(2) 309 (1990), בעמ' 324, בין האותיות ה-ו:

"זכות ההפצה הבלעדית היא זכות חוזית, ועיגונה הוא בחוזה ההפצה שבין היצרן למפיץ. החוזה לא הובא לפנינו, ועל-כן אנו רק יכולים לשער ולהניח, לצורך ניתוח משפטי זה, מה התניה הרלוואנטית בעניין הבלעדיות. משמעותה היא, כי היצרן מתחייב לשווק את סחורתו בתחום טריטוריאלי מוגדר, אך ורק דרך המפיץ הבלעדי. משמע, הוא מתחייב להימנע מלמכור את מוצריו, בתחום הטריטוריאלי האמור, לגורמים אשר אינם המפיץ הבלעדי..."

זכות ההפצה הבלעדית אינה זכות קניינית. היא אינה כובלת את כולי עלמא. אין פירושה כי המפיץ הבלעדי

יכול למנוע מכוחה צדדים שלישיים מלהפיץ את המוצר בתחום בו הוענקה לו הבלעדיות. כל כוחה הוא ביחסים שבין היצרן לבין המפיץ, בעל זכות הבלעדיות".

140. מכאן, שאין ללוי כל זכות קניין שהיא.
141. ממילא, אינני יכול לקבל את טענת לוי, לפיה "הקניין העומד על הפרק הוא דווקא של חיים לוי – השוק והמוניטין והכספים שנגזלו" (סעיף טז(3), עמ' 10 לתגובת לוי לתשובת קרסו מיום 22.6.11; צוטטה לעיל בפסקה 80).
142. אין לשכוח כי גם לקרסו, אין קניין אבסולוטי. כל שיש לה הוא זכות הפצה שקיבלה מחברת רנו שבצרפת או מחברת ניסאן.
143. קרסו עצמה ערה לכך, שכן באותו סעיף שהגביל את תקופת החוזה בינה לבין לוי ל-10 שנים, מיום 1.1.2000 ועד ליום 31.12.2009 (שצוטט במלואו בפסקה 17 לעיל), כל כוחה של קרסו הוגבל בתנאי הבא: "בכפוף לכך כי החברה תמשיך ותשווק את מכוניות "רנו" בישראל וכי ההסכם בינה לבין חברת "רנו" ימשך לכל אורך תקופתו של הסכם זה".
144. מכאן, כי המעניק של זכות ההפצה, דהיינו: קרסו (שזכותה עצמה היא מכוח הסכם בינה לבין רנו), היא בעלת זכות הקניין להחליט כיצד יימכרו רכבי רנו בישראל, והאם על ידי סוכנים מסוג זה או מסוג אחר, האם הפצה בלעדית או אחרת, מהם הגבולות הטריטוריאליים של כל מפיץ (בפרשה שלנו מוזכרת האפשרות של מכירת כלי הרכב במודיעין, והאם לוי תתרחב מתחום ירושלים למודיעין), וכיצד תקבע קרסו את יחסיה עם כל מפיץ ומפיץ ועם כל סוכן וסוכן, והכל לפי שיקול דעתה.
145. ההגנה על זכות הקניין בסעיף 3 לחוק יסוד: כבוד האדם וחירותו ("אין פוגעים בקניינו של אדם"), כוללת לא רק את המונח "קניין" על פי דיני הקניין, דהיינו: נדל"ן או מיטלטלין, אלא גם זכויות אובליגטוריות חוזיות (ראה: ע"א 6821/93 בנק המזרחי המאוחד בע"מ נ' מגדל כפר שיתופי, פ"ד מט(4) 221 (1995), בעמ' 328, מפי הנשיא בדימוס מאיר שמגר ובעמ' 431 ו-447 מפי הנשיא

אהרן ברק; בדרך זו הלכתי, כאשר קבעתי כי [סעיף 3](#) לחוק היסוד חל גם לגבי זכות קבלת כסף מכוח פסק דין; ראה: [בר"ע 3284/07 מירב פלמן נ' ארז פלמן](#) [פורסם בנבו] (2008).

146. לפיכך, זכותה החוזית של קרסו מכוח ההסכם עם רנו, המקנה לקרסו זכות הפצה בלעדית בישראל, כוללת את זכותה הקניינית לעשות בהפצה זו, כטוב בעיניה, וזה קניינה של קרסו.

147. קרסו העניקה ללוי, מתוך כלל זכויותיה החוזיות להפצת רנו בישראל, את זכות ההפצה הבלעדית בירושלים. במקרה זה, בתקופת החוזה, זכות הקניין למימוש החוזה נתונה ללוי, אך בתום תקופת החוזה, חוזרות מלוא זכויות הקניין בהפצת רנו בכל מדינת ישראל, כולל ירושלים, לידי קרסו.

יג. המצב המשפטי לאחר 1.1.2000

148. מכאן, יש צורך לדון בשאלה הבאה, שהיא אחת המרכזיות בתיק זה, מהו המצב המשפטי בתום תקופת חוזה 99, דהיינו: ביום 1.1.2000, האם הוא הוארך אוטומטית, ואם כן, באלו תנאים?

149. נקודת המוצא המשפטית, כפי שעולה מפסיקה ענפה של בתי המשפט השונים, ובמיוחד בית המשפט העליון, היא כי גם חוזה לתקופה בלתי קצובה, בדרך כלל אינו חוזה נצחי וכל צד רשאי לבטלו.

150. בעניין זה, הובאה תמצית הפסיקה בפרשת בלום (ע"א 5925/06 אלי בלום נ' אנגלו סכסון – סוכניות לנכסים (ישראל 1992) בע"מ [פורסם בנבו] (2008), בפיסקאות 36-39, מפי כב' השופט ד"ר יורם דנציגר (שלדבריו הסכימו כב' השופט אשר גרוניס וכב' השופטת אסתר חיות).

151. אם כך הוא הדין כאשר בהסכם אין תקופה קצובה, לא כל שכן שהדברים חלים במקרה שבו יש תקופה קצובה.

152. ממילא, הפסיקה הקונקרטית בפרשת בלום, שבה נקבע כי אנגלו סכסון ביטלה את ההסכם עם בלום שלא כדון, אינה רלבנטית לתיק שבפנינו, שכן שם היה חוזה ללא הגבלת זמן (נקבע בחוזה כי תקופת הזיכיון תתחיל ביום פלוני, והזכות לבטלו ניתנה רק למפעיל ולא לבעלת הזיכיון – ראה הציטוט של הסעיפים הרלבנטיים בפסקה 40 בפסק הדין בפרשת בלום).
153. דווקא ההלכה המשפטית העולה מפרשת בלום, בדבר הצורך להקפיד ולפרש את ההסכם על פי לשונו, כאשר הלשון מפורשת, ולכן יש ליתן לה משקל מכריעה בפרשנות ההסכם (פסקה 43 בפרשת בלום), תומכת בעמדת קרסו בתיק שבפנינו.
154. לעניין זה אזכיר, כי השופט דנציגר בפרשת בלום, הלך לפי שיטתו בפסיקה נוספת, לפיה כפי שהוא הבין את פרשת אפרופים, עדיין לשון החוזה היא המחייבת כאשר מדובר במילים מפורשות (בסוגייה זו של פרשנות חוזה על פי הלכת אפרופים, ולאחר מכן על פי פרשת ארגון מגדלי ירקות, ובתוך זאת, מהי עמדת השופט דנציגר, הארכתי בפסק דיני בפרשת פלוני (רמ"ש 4044/10 פלונית נ' אלמוני [פורסם בנבו] (2010)), והחפץ לעיין ימצא את הדברים שם.
155. מכל מקום, ובקל וחומר, אם חוזה ללא הגבלת זמן, לא מוארך אוטומטית, אלא רשאי כל צד לבטלו, לא כל שכן. שכן יש לנהוג כאשר מדובר בחוזה ל-10 שנים.
156. בטרם אבדוק כיצד חודש החוזה, אם בכלל, עלי להתייחס לטענה של לוי, כאילו 10 השנים המוזכרות בחוזה אינן מוכיחות דבר, והייתה כוונה להאריך את החוזה, ללא הגבלת זמן.
157. בעניין זה, גם בלי לשמוע ראיות, די בכך שהוצגה בפניי טיוטה של חוזה ל-15 שנה, ולבסוף נחתם החוזה ל-10 שנים, כדי להסיק שאכן זאת הייתה כוונת הצדדים, קרי: חוזה למשך 10 שנים בלבד.
158. לעומת זאת, טיעונים כאילו הייתה הסכמה בעל פה, שעל אף שנכתב בחוזה במפורש שתקופתו 10 שנים, הייתה כוונה שהחוזה יהיה ללא הגבלת זמן,

- טיעונים אלה סותרים את הכלל הראייתי האוסר השמעת עדות בעל פה כנגד מסמך (סעיף 80 לחוק הפרוצדורה האזרחית העותמאני).
159. יתירה מזו, קשה להעלות על הדעת בעולם העסקי, מצב בו גופים כלכליים מתקשרים בחוזה למשך 10 שנים, ולאחר מכן, מתחילים להביא ראיות מה חשב או אפילו אמר מנהל או סגן מנהל של חברה פלונית (ברוב המקרים הוא לא בתפקידו בעת הדיונים), על משא ומתן שהתנהל לפני 10 שנים.
160. לא זו אף זו, קבלת גישת לוי, מקעקעת את הביטחון הכלכלי המינימאלי של הצדדים לחוזה מסחרי. כך, למשל, כאשר (כמו במקרה שלפנינו) קרסו פונה לבורסה ומציגה את מצבה הכלכלי, היא רשאית לציין שחוזה ההפצה עם לוי הסתיים בתום תקופת החוזה הכתובה, ולא ניתן לראות בכך מצג מטעה, כלפי ציבור המשקיעים בבורסה.
- אם הייתה מתקבלת גישת לוי, לא ניתן היה לפנות לבורסה, ולהציג מצב כלכלי-משפטי, על פי מערכת החוזים המצויה בידי החברה המנפיקה, אלא היה צורך לערוך בירורים ביחס לכל חוזה, שמא יש הסכם בעל פה המשנה אותו. היעלה על הדעת שכך ניתן להפעיל את מערכת הנפקת מניות או אגרות חוב בבורסה!?
161. לפיכך, מכל הטעמים דלעיל, מסקנתי היא כי החוזה משנת 1999 הוא מוגבל ל-10 שנים, ואין לקבל כל ראיה כי הייתה הסכמה או כוונה לכך שלא יהיה מוגבל בזמן.
162. מבחינה משפטית אנליטית, בחצות הלילה של יום 31.12.09, תם חוזה 99.
163. משמעות הדבר היא כי מבחינת החוזה הספציפי, הנ"ל, הוא אינו יותר מחייב את הצדדים.
164. העובדה שהצדדים המשיכו בקשר ביניהם, מעלה את השאלה מה קרה מאז 1.1.10?

165. ב"כ הצדדים העלו מספר חלופות: חידוש החוזה ל-10 שנים, כמו בתקופה המקורית; הארכתו ללא הגבלת זמן; חידושו מיום ליום (ראה: פסקה 107 לעיל).

166. בכל מקרה, יש לבדוק מהי כוונת הצדדים, והאם יש להם כוונה משותפת, וזאת כדי לעמוד על כך האם הוכחה גמירות דעת של הצדדים ביחס להתקשרותם החוזית מיום 1.1.10, שכן גמירות דעת הינה, כידוע, תנאי הכרחי ליצירת חוזה, כחלק מהודעת הניצע כי הוא מקבל את הצעת המציע ([סעיף 5 לחוק החוזים](#) (חלק כללי), התשל"ג-1973; להלן – "חוק החוזים"); וכן הדבר, כאשר מדובר בקיבול דרך התנהגות, על פי [סעיף 6 לחוק החוזים](#).

167. עצם העלתן של חלופות שונות ביחס להמשך היחסים המשפטיים בין הצדדים לאחר 1.1.00 (ראה: פסקה 107 ופסקה 165 לעיל), גם כאשר הצדדים עצמם טוענים לגבי חלק מחלופות אלה באופן בלתי עקבי, יש בכך סיוע לקו החשיבה, לפיו קשה לקבוע ממצא שיפוטי, מהו המוסכם לאחר 1.1.00.

168. יתרה מזו, מאחר וקרסו הוכיחה כי גם המבקשת עצמה העלתה חלופות שונות לגבי המצב המשפטי לאחר 1.1.00, יש הרבה מן ההיגיון בטענת קרסו, לפיה "לא ניתן אפילו לחלוץ 'כוונת מבקשת', לא כל שכן 'כוונת צדדים'." (ראה: סעיף 28 לסיכומי קרסו, כפי שצוטט לעיל בפסקה 120).

169. בהיעדר הוכחה מספקת לא רק לכוונת המבקשת אלא גם לכוונת הצדדים, לא ניתן לקבוע כי הייתה להם כוונה להאריך את החוזה ללא הגבלת זמן, ואף לא ל-10 שנים נוספות.

170. יתרה מזו, מאחר ומדובר בשאלה עובדתית, שעליה יש להביא ראיות, צודקת קרסו בדבריה: "לפיכך, גם לא ניתן ליתן עליה גרסאות סותרות" (סעיף 28 לסיכומי קרסו; הובא לעיל בסיפא של פסקה 120).

171. בהיעדר כוונה של הצדדים, כל מה שנותר הוא לקבוע כי מבחינה משפטית החוזה משנת 1999 פג, ואין יותר חוזה מחייב בין הצדדים, והמשך יחסיהם

מכוח אותם תנאי חוזה הוא מעין המשכיות של "מיום ליום", וזאת עד להסדר חוזי אחר בין הצדדים.

172. מאחר ואין חולק כי הצדדים לא הגיעו להסכמה חוזית אחרת, וזאת עוד בקיץ 2010, זכותה של קרסו להודיע כי אין יותר קשר חוזי בין הצדדים, נובעת מעצם העובדה שאין חוזה בכתב מאז 1.1.00.

יז. מהו פרק הזמן הסביר להודעה מוקדמת

173. מאחר ואין הסכם תקף בין הצדדים, כפי שהוסבר בפרק הקודם, לכאורה, בהיעדר הסכם, רשאי כל צד לנהוג כאילו אין הסכם.

174. אולם, אפילו קרסו מבינה כי אף כאשר יש מעין ואקום משפטי, עדיין מדובר בבני אנוש, ויש צורך להבהיר לצד השני, כי אכן, על אף שבפועל היחסים בין הצדדים נמשכים, יש מועד אשר ממנו והלאה אין כלל מערכת חוזית בין הצדדים.

175. על פי נתונים אלה, המצב המשפטי הוא כזה, שבו השאלה היחידה הרלבנטית היא זו: מהו פרק הזמן הסביר שעל קרסו היה ליתן ללוי, כדי שזו, האחרונה, תוכל להתארגן, באופן סביר?

176. קרסו ראתה בהודעת סיום ההתקשרות אקט של "לפנים משורת הדין", באומרה את הדברים הבאים (סעיף 6 למכתב עו"ד שביט מיום 2.3.11, כפי שצוטט לעיל בפסקה 24):

"נוכח התנהלות מרשתך, מודיעה בזאת מרשתנו כי ביום שישי ה-02 בספטמבר 2011 מתבטלת הרשאת מרשתך למכור ולשווק מכוניות אותן מייבאת קרסו (להלן: 'מועד סיום ההרשאה'). תקופה זו של 6 חודשים ניתנת למרשתך לצורך היערכות והתארגנות ולפנים משורת הדין. ודוק, המדובר בביטול ההרשאה לשמש סוכן

**ברשת קרסו, שכן הבלעדיות שהוקנתה למרשתך באזור
ירושלים פגה עוד ביום 31.12.2009."**

177. בהמשך הטיעונים, הסבירה קרסו כי יש לבדוק מהו הזמן הסביר להודעה, ולדבריה, יותר מחודשיים הוא זמן סביר (עמ' 3, שורות 11-14 לפרוטוקול מיום 26.6.11; צוטט לעיל בפיסקה 84).
178. מנקודת מבטה של לוי, הזמן צריך להיות הרבה יותר, והיא נקבה בכמה חלופות, כאשר הקיצונה שבהן היא זו של 44 חודשים, חודש לכל שנת זיכיון, כאשר החישובים של לוי מתחילים לא מיום חתימת החוזה האחרון, הוא חוזה 99, אלא מתחילת הקשר בין הצדדים, בשנת 1967 (ראה: פסקאות 38, 74, 110 ו-111 לעיל).
179. במסגרת טיעוניה, הזכירה קרסו את [סעיף 19 לחוק השכירות והשאיילה](#), תשל"א-1971, אשר קובע, כי משבא חוזה לקיצו, ניתן לסיימו על ידי מתן הודעה לצד השני, כדרך היקש ללימוד על הסוגיה שבפנינו (סעיף 44 לסיכומי קרסו; ראה: פסקה 23 לעיל).
180. וזו לשון [סעיף 19 לחוק השכירות והשאיילה](#), תשל"א 1971, שכותרת השוליים שלו היא "סיום השכירות":

"(א) לא הוסכם על תקופת השכירות, או שהצדדים המשיכו לקיימה לאחר תום התקופה שהוסכם עליה בלי לקבוע תקופה חדשה, רשאי כל צד לסיים את השכירות על ידי מתן הודעה לצד השני.

(ב) ניתנה הודעה כאמור בסעיף קטן (א), תסתיים השכירות —

(1) כשנקבעו דמי השכירות בסכום מסויים לתקופות קצובות — בתום התקופה המתחילה בסמוך לאחר מתן ההודעה, או

כעבור שלושה חדשים לאחר מתן ההודעה, הכל לפי המועד הקצר יותר;
(2) בכל מקרה אחר — במועד שנקבע לכך בהודעה, ואם מועד זה היה בלתי סביר — תוך זמן סביר לאחר מתן ההודעה."

181. במקרה שלפנינו, מאחר והמירב שניתן לומר הוא כי הצדדים המשיכו לקיים את הקשר החוזי ביניהן, "לאחר התקופה שהוסכם עליה בלי לקבוע תקופה חדשה", כלשון החלופה השנייה [בסעיף 19\(א\)](#) לחוק הנ"ל, כי אז יש להחיל עליהן – בדרך ההיקש האמורה, את ההוראה המשפטית, לפיה "רשאי כל צד לסיים את השכירות על ידי מתן הודעה לצד השני", כלשון הסיפא של ס"ק (א) הנ"ל.

182. ד"ר מיכאל ויגודה, בפרשנותו על חוק השכירות על פי המשפט העברי (מיכאל [ויגודה, שכירות ושאלה](#), במסגרת הסדרה חוק לישראל – עריכה שיטתית ועדכנית של המשפט העברי כיסוד לחקיקה ולפסיקה על פי סדר חוקי מדינת ישראל, בעריכת פרופ' נחום רקובר (ירושלים, תשנ"ח-1998); להלן – "ויגודה"), מציג, בתחילת דיונו את האפשרויות השונות (שם, בעמ' 442):

"תאורטית, יש כמה אופנים להתייחס לשכירות קצובה שהצדדים המשיכו לקיימה:

1. מחד גיסא, יש מקום לומר, שכשהמשיכו הצדדים את השכירות מעבר למועד הסיום, חודש מכללא החוזה המקורי על כל תנאיו, ועל כן יש לראות בו חוזה שכירות לתקופה קצובה, היא התקופה שהייתה קבועה בחוזה המקורי.
2. מאידך גיסא, אפשר לטעון, שהחוזה אינו מתחדש, והזכות שהייתה בידי הצדדים לסיים את השכירות בלא הודעה מוקדמת, בעינה עומדת.
3. בתוך, בין שתי האפשרויות האלה, יש אפשרות שלישית, והיא שהחוזה הופך מעתה לחוזה

**שכירות שלא קבעו לו מועד, ומשמעות הדבר
שסיומו טעון הודעה מוקדמת לצד השני.
המחוקק הישראלי אימץ את החלופה השלישית. לדידו,
דין אחד למקרה ש'לא הוסכם על תקופת השכירות',
ולמקרה 'שהצדדים המשיכו לקיימה לאחר תום
התקופה שהוסכם עליה בלי לקבוע תקופה חדשה'."**

183. ד"ר מיכאל ויגודה מציין, בהערת שוליים 158, שם, כי דרך זו של המשפט הישראלי מקובלת גם בשיטות משפט אחרות, כמפורט בדוגמאות שמובאות בהערה הנ"ל.

184. במשפט העברי, יש התייחסות מיוחדת למקרים שבהם הנסיבות הן כאלה, שברור מראש שזמן השכירות הוא לשנה, ומתחדש באופן אוטומטי כל שנה, מראש השנה לראש השנה (שו"ת הרא"ש, כלל א, סימן ז; וכך נפסק בשולחן ערוך, חושן משפט, סימן שיב, סעיף יד; ראה: ויגודה, שם, בעמ' 442-443).

185. אבל, במקרה הרגיל, "כאשר אין ללמוד על חידוש החוזה מתוך הנסיבות המיוחדות של המקרה, נחלקו הדעות אם יוכלו הצדדים לסיים את השכירות באופן מיידי (החלופה השנייה), או שמא יצטרכו לשם כך לשגר הודעה מוקדמת (החלופה השלישית). לא מצאנו מי שיטען שהחוזה מתחדש על כל תנאיו" (ויגודה, שם, בעמ' 443-444).
אגב, זו הוכחה נוספת לשיטתי, לפיה לא היה מקום לקבל את טענת לוי בדבר הארכת החוזה ל-10 שנים נוספות.

186. כדוגמא לחלופה של הודעה מוקדמת, שהיא זו המוצגת במשפט הישראלי, מביא ויגודה את דבריו של ערוך השולחן, חושן משפט, סימן שיב, סעיף כד, שזה לשונו (ההדגשה הוספה):

**"... בכלות שנתו [שנת השכירות] דר בו [השוכר] עוד מעט
זמן, ולא דיברו זה עם זה [המשכיר והשוכר], ביכולת
השוכר לצאת קודם כלות השנה השנייה, וגם ביכולת**

המשכיר להשכירו לאחר, רק שיודיעו זה לזה שלושים יום קודם, כדין שוכר סתם."

187. לאחר ציטוט דברים אלה של בעל ערוך השולחן, מוסיף ד"ר ויגודה ואומר (שם, בעמ' 445): "מדברי 'ערוך השולחן' למדנו, שאם המשיכו הצדדים את השכירות מעבר לתקופה הקצובה, סיומה יהיה טעון הודעה מראש, כדין שכירות שלא נקבע לה מועד סיום. עמדת המחוקק הישראלי היא, איפוא, כעמדת 'ערוך השולחן'".

188. אם בהיקש או באנלוגיה עסקינן, נראה לי, על דרך ההיקש, כי אם בחוזה שכירות של שנה, זמן ההודעה המוקדמת הוא חודש, הרי במקרה שלפנינו, כאשר מדובר בחוזה ל-10 שנים, מן הראוי כי תקופת ההודעה המוקדמת תהיה 10 חודשים, וכך אני פוסק. תקופה זו היא גם סבירה ומתאימה לנסיבות ההתקשרות ולצורך של לוי להתארגן.

טו. אובדן האמון

189. קרסו טענה לאורך תשובתה, וכן בבית המשפט ובסיכומים (ראה: פסקאות 48-49, 71, 109, 126) כי ביסוד יחסי הצדדים ניצב האמון. משהופר האמון על ידי המבקשת, זכאית המשיבה להודיע על סיום הקשר ביניהן, ובכל מקרה אין לכפות עליה המשך הקשר.

190. אכן, בעניין זה צודקת קרסו. אך, מאחר והגעתי למסקנה משפטית כי החוזה פג, וכל אשר היה להכריע הוא תקופת ההודעה המוקדמת, אינני סבור שבשל טענת חוסר האמון, מן הראוי לקצץ או לקצר את תקופת ההודעה המוקדמת, שכן זו נועדה להתארגנות מתאימה של המבקשת, והתארגנות זו היא פועל יוצא מהיקף הקשר בין הצדדים והזמן הדרוש למבקשת, כדי למצוא חלופה אחרת לעיסוקיה ולעובדיה.

191. לא אוכל שלא להצטרף לדברי קרסו כי חוסר האמון ביחסי הצדדים בולט לא רק בדברים ובניסוחם, כפי שהם נכתבו בבקשה (ראה: פסקאות 58-55 ו-127 לעיל), אלא גם בעצם הגשת הבקשה בעיצומם של הליכי ההנפקה לבורסה של

קרסו. הנזק והפגיעה בקרסו, ברורים מאליהם. לכן, צודקת קרסו כי בעיתוי האמור, פגעה לוי בקרסו, במכוון, וזה צעד נוסף, המקעקע את האמון ביניהן.

טז. הפרות יסודיות

192. ב"כ קרסו, עו"ד שביט, התייחס להפרות של המבקשת, גם במכתב מיום 2.3.11, וגם בדיונים ובסיכומים.

193. ב"כ לוי, עו"ד הר אבן, הכחישה את הדברים, וירדה לפרטי פרטים, מהם ניסתה להוכיח כי לוי לא רק שקיימה את החוזה בין הצדדים, אלא אף הייתה מצטיינת בכמה תחומים, ומי שהפר את היחסים בין הצדדים הייתה דווקא קרסו.

194. אינני סבור שהליך ביניים מיועד להכרעה בעניינים אלה.

195. כפי שהסברתי לעיל, הגעתי למסקנה שהגעתי על בסיס הניתוח המשפטי בדבר תום החוזה ביום 31.12.09, ולכן, אינני רוצה לקבוע כל ממצא עובדתי (שיכול וישליך על יחסי הצדדים בתיק העיקרי) לעניין עצם הפרות של החוזה על ידי לוי, עוצמתם, והאם ניתנו על ידי קרסו התראות כדן, בין על פי לשון החוזה ובין על פי דיני החוזים הכלליים המחייבים מתן התראה לפני ביטול חוזה, במקרה של הפרות שאינן יסודיות.

יז. שינוי מצב לרעה ו"מעשה עשוי"

196. קרסו העלתה טענה כי היא שינתה מצבה לרעה, וכי מדובר במעשה עשוי, שכן כבר שכרה מקום אחר (ראה פסקאות 68-69 ו-71. י לעיל).

197. אולם, לוי הראתה כי אין רישיון לאותו מקום, וכי הוצאו צווים על ידי העירייה, המונעים את הפעילות של קרסו באותו מקום.

198. קרסו לא הגיבה על דברים אלה, ועל כן, יש להניח כי הם נכונים.

199. מכאן, שטענות אלה של קרסו, נדחות.

יח. צו מניעה זמני או תביעה כספית

200. ב"כ קרסו, עו"ד שביט, כקו טיעון נוסף, אמר שגם אם צודקת לוי בטיעוניה, הרי שמדובר בנזק כספי בלבד, ובמקרים כאלה אין מקום ליתן צו מניעה זמני.

201. בעניין זה, כבר דנתי לפני מספר שנים, ודי אם אצטט את מה שכתבתי, שם מובאות האסמכתאות המרכזיות בסוגיה (בש"א [1929/02](#) זוז תיירות בע"מ נ' הוטלס אונליין בע"מ [פורסם בנבו] (2004) פ"מ תשס"ג (1) 913, בעמ' 933, מול האותיות ד-ה, בפסקה 65):

"ברם, במקרה שלפנינו מדובר בצו מניעה זמני וכן בצו עשה זמני.

בית המשפט, בבואו לשקול מתן צו מניעה זמני צריך, כתנאי נוסף, לענות על השאלה האם מתן הסעד הזמני כה הכרחי כדי להצדיק את התערבותו של בית המשפט בשלב מוקדם, לפני בירור התביעה. לעיתים קרובות מדובר על צורך לשמור על המצב הקיים, שאם יחול בו שינוי עד לבירור התביעה עלול התובע לקפח את זכויותיו (ראה: י' זוסמן, סדר הדין האזרחי (מהדורה שביעית, ש' לוי, עורך, 1995), סעיף 492, בעמ' 613 ואילך (להלן - זוסמן))."

ובהמשך, לעניין הספציפי של היחסים בין צו מניעה לבין תביעה כספית, כתבתי את הדברים הבאים באותה פרשה (שם, בעמ' 934, מול האות ה – עמ' 935, מול האות ו, בפסקאות 69-71):

"הצדדים טענו, זה בכה וזה בכה, באשר לתיאור יחסי המבקשת והמשיבה 2 כיחסים של בעל זיכיון (משיבה 2) מול משווק. ייתכן והיחסים מתאימים לדגם זה, או

שהם שונים, בשל אופיו המיוחד של האינטרנט. מכל מקום, מקובלת עלי הגישה העולה מפסקי הדין שהובאו הן על ידי המשיבה 1 והן על ידי משיבה 2, כי בנסיבות כאלה אין מקום ליתן צו זמני הכופה על בעל הזכויות להמשיך את ההתקשרות עם המשווק (ראה: [רע"א 5284/95 ג'יג'י מעבדות קוסמטיקה בע"מ נ' של סוכנויות יופי בע"מ](#), [פורסם בנבו] תק-על 95(3), 767, מפי השופטת ט' שטרסברג-כהן; [רע"א 2430/91 טיב טירת צבי נ' דליקטיב הקניון, פ"ד מה\(4\)](#), 225, מפי השופט ש' לוי, כתוארו אז; [רע"א 1868/98 סייג נ' המועצה לייצור ולשיווק צמחי נוי](#) [פורסם בנבו] תק-על 98(2) 440, מפי השופטת ט' שטרסברג-כהן; [רע"א 3031/97 ארז שיווק והפצת סיגריות \(1992\) בע"מ נ' ש.שמיעה בע"מ](#), [פורסם בנבו] תק-על 97(2), 746, מפי הנשיא ברק; [בש"א \(חיפה\) 9705/02 מתאים לי, רשת אופנה למידות גדולות בע"מ נ' בדוסי](#), [פורסם בנבו] מפי השופט ר' שפירא).

יתרה מכך, אף אם המבקשת תוכיח כי ההסכם בינה לבין משיבה 2 הופר על ידי משיבה 2, ונגרם לה נזק עקב פעולות משיבה 1 בהפעלת האתר שלה, אין כל ביטחון כי הסעד אשר יינתן לה בתביעה העיקרית יהיה אכיפה, ולא פיצויים. יש מקום לסברה, כי בנסיבות אלה יעדיף בית-משפט לפסוק פיצויים ולא אכיפה, כפי שעולה גם מרוח פסקי הדין שהובאו בפיסקה הקודמת.

שיקול נוסף אשר בית המשפט מתחשב בו בבואו לתת צו מניעה הוא מאזן אי הנוחות אשר תיגרם לצדדים במתן הצו. כלומר בית המשפט בודק את הנזק אשר ייגרם לתובע באם לא יינתן הצו לעומת הנזק אשר ייגרם לנתבע באם הוא יינתן. "שאלה זו כרוכה בשאלה אחרת: האם ניתן נזקו של התובע לפיצוי בכסף, אם ימאן בית המשפט לתת לו סעד זמני? ומאיך גיסא: מה נזק עלול הצו הזמני לגרום לנתבע אם התביעה תידחה" (זוסמן,

שם, בעמ' 617). כפי שנאמר לעיל, טוענת המבקשת כי הנזק אשר ייגרם לה מאי מתן הצו הוא איבוד הבלעדיות והראשוניות. לעומת זאת המשיבה 1 והמשיבה 2 טוענות כי הנזק אשר ייגרם להן כבד יותר שכן הושקעו משאבים מרובים בפתיחת האתר וביניהם, פתיחת משרדים ושכירת עובדים, סגירת האתר תגרום לפיטורי העובדים ולנזק כספי רב למשיבות.

מקבל אני את טענות המשיבות כי הנזק אשר ייגרם להן מרובה יותר מזה אשר ייגרם למבקשת באם לא יינתן הצו. אף אם התובעת תזכה בתביעה העיקרית ויוכח כי החוזה הופר לגביו שלא מן הדין הרי שאין כל ביטחון כי הסעד אשר יינתן לו על ידי בית המשפט יהיה אכיפה, כפי שאמרנו לעיל. על כן, ברור כי אין מקום למתן סעד של צו מניעה זמני במקרה זה. הנזק אשר נגרם למבקשת הוא כספי, הכולל, בין היתר, את הוצאת המשאבים הכספיים לתרגום האתר לעברית, ואובדן הרווח בעתיד, ונזק זה ניתן לפיצוי. לעומת זאת מתן הצו הזמני עלול לגרום למצב בו המשיבות לא יוכלו לתפעל יותר את האתר בארץ, וכפי שהוסבר לעיל, אין מקום, בנסיבות אלה, ליתן צו כזה".

202. מעבר לצורך אוסיף כי בנסיבות תיק זה, לא רק שברור שהמחלוקת בין הצדדים היא כספית, אלא שלוי בעצמה הודתה בכך, במסגרת ההודעה מיום 7.8.11 (פיסקה 96 לעיל). כפי שהערתי בפיסקה 98(ג) לעיל, על אף שהדברים שכתבה לוי בהודעה האמורה, סטו ממטרת ההודעה, עדיין יש בהם כדי לחייב את לוי.

203. מכאן כי גם אם היה בסיס כלשהו לצו המניעה הזמני, וכפי שאמרתי לעיל לוי אינה זכאית לצו מניעה זמני (זולת תיחום מדויק של זמן ההודעה המוקדמת), כי אז, הייתה הבקשה, כפי שנוסחה – נדחית, על פי העיקרון האמור, שבנסיבות כאלה אין מקום לצו זמני, וכל הנושא הכספי יוכרע בסיום ההליך (כפי שגם טענה קרסו, כאמור בפיסקה 71(ח)-(י)).

י.ט. סיום

204. התארכו הדברים. לא התייחסתי לכל טענה וטענה, שכן בצו זמני עסקינן. דנתי בנושאים העיקריים, ועל פיהם הכרעתי, כי אין בסיס משפטי לבקשת המבקשת, זולת היענות חלקית בלבד לתקופת ההודעה המוקדמת, והארכתה לשנה, מיום המכתב של 2.3.11.

205. כל הטענות האחרות, אין בכוחן להעלות או להוריד. בשל הצורך בדחיפות במתן הכרעה בבקשה זו, לא ראיתי לנכון לנתח כל אחת מהן, ובמיוחד כאשר חלק מהן, מקומן בתביעה העיקרית, ועל כן, אין זה מן הראוי לכבול את ידיו של השופט שידון בתיק העיקרי, בדרך של קביעות או קביעות למחצה, במסגרת הליכי הביניים, שבהם לא נשמעים עדים.

206. גובה שכר הטרחה שאפסוק לזכות קרסו משקף את זכיייתה במרבית הטענות שבהליך ביניים זה, תוך התחשבות, מצד אחד, בהתנהגות לוי ובדרך שבה הגישה מסמכים לבית המשפט, מעבר למוסכם (ראה: פסקה 98(ה) לעיל), ומצד שני, בכך שהדיונים בבקשה זו הניבו תוצאה חלקית לטובתה של המבקשת, בכך שמועד ההודעה המוקדמת הוארך, וניתנה לה ההזדמנות להתארגן במשך מספר חודשים נוסף.

כ. פסיקתא

207. הבקשה לצו מניעה זמני – נדחית, כפוף לתיקון אחד, והוא כי מכתבי קרסו ללוי, מחודש מרץ 2011, ייכנסו לתוקף ביום 2.3.12, במקום 2.9.11.

208. לוי תשלם לקרסו הוצאות משפט ושכ"ט עו"ד בסך של 50,000 ₪ (חמישים אלף שקלים חדשים).

209. המזכירות תשלח העתק החלטה זו לב"כ הצדדים.

ניתנה היום, יב אלול תשע"א, 11 ספטמבר 2011, בהעדר הצדדים.

משה דרורי 54678313-/-

נוסח מסמך זה כפוף לשינויי ניסוח ועריכה

בעניין עריכה ושינויים במסמכי פסיקה, חקיקה ועוד באתר נבו – הקש כאן